

DIAKONIAKASVATUS AIKUISRIPPIKOULUSSA

Merja Komppa ja Pia Sahi Sousa

Opinnäytetyö, kevät 2014

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suuntau-
tumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakonin

virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Komppa Merja & Sahi Sousa Pia. Diakoniakasvatus aikuisrippikoulussa. 55 s., 4 liitettä. Pieksämäki, kevät 2014. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaali-alan koulutusohjelma. Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto. Sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä diakoniakasvatusmateriaalia aikuisrippikoulun käyttöön. Materiaali suunniteltiin käytettäväksi sotilasrippikoulussa sekä Aikuisrippikoulu.fi-sivustolla. Opinnäytetyön työelämäyhteistyökumppanina on toiminut Kainuun prikaatin kirkollinen ala.

Opinnäytetyön aineistona käytettiin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, internet-lähteitä, aikaisempia opinnäytetöitä, haastatteluja ja omaa havainnointia.

Diakoniakasvatusmateriaalia testattiin pitämällä kaksi oppituntia sotilasrippikoulussa sekä Jääkäriprikaatissa, Sodankylässä että Kainuun prikaatissa, Kajaanissa. Diakoniakasvatusoppitunneille osallistuneilta rippikoululaisilta ja sotilaspapeilta kysyttiin palautetta oppitunneista ja materiaalista palautelomakkeella.

Tekemämme diakoniakasvatusmateriaali tulee Kainuun prikaatin kirkollisen alan käyttöön. Diakoniakasvatusmateriaaliin sisältyvä videohaastattelu Kuopion hiippakunnan piispa Jari Jolkkosesta julkaistaan Kirkkohallituksen ylläpitämällä Aikuisrippikoulu.fi -sivustolla.

Asiasanat: diakonia, diakoniakasvatus, aikuisrippikoulu, sotilasrippikoulu, diakoniakasvatusmateriaali, videohaastattelu

ABSTRACT

Komppa Merja & Sahi Sousa Pia. Diaconal Education in Adult Confirmation School. 55 p., 4 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, spring 2014. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services + Deacon.

The aim of the thesis was to produce diaconal education material for adult confirmation school use. It is planned that the material will be used in the confirmation school for conscripts and online at Aikuisriippikoulu.fi. The partner agency in working life has been the Kainuu Brigade.

The thesis references relevant literature, internet sources, unpublished theses, interviews and researcher observations.

The diaconal education material was tested by holding two lessons in the confirmation school for conscripts both in the Jaeger Brigade in Sodankylä and in the Kainuu Brigade in Kajaani. Feedback was solicited from the participants of both groups, including conscripts and military chaplains. The data was collected with questionnaires.

The diaconal education material produced will be in the use of Church work of the Kainuu Brigade. The DVD interview made with the Bishop of Kuopio, Diocese Jari Jolkkonen, will be published at Aikuisriippikoulu.fi maintained by the Church Council.

Keywords: diaconia, diaconal education, adult confirmation school, confirmation school for conscripts, diaconal education material, DVD interview

Pidä huolta itsestäs ja niistä, jotka kärsii.
Anna almu sille, joka elääkseen sen tarvii.
Muista siellä rakentaa, missä koti maahan sortuu.
Koeta niitä rohkaista, jotka päätöksissään horjuu.

Sillä jokainen, joka apua saa,
sitä joskus tajuu myös antaa,
tajuu myös antaa, tajuu myös antaa.

Pidä huolta luonnosta, se susta huolen pitää.
Pidä kii päätöksistä, niistä voima itää.
Muista, vanhukset ei kuulu vanhainkotiin.
Toimi niin, ettei nuorukaiset joudu uusiin sotiin.

Sillä jokainen, joka apua saa,
sitä joskus tajuu myös antaa,
tajuu myös antaa, tajuu myös antaa.

Antaa, antaa, antaa.

san. Pave Maijanen

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 DIAKONIA.....	8
2.1 Diakonian käsite	8
2.2 Diakonia muuttuvassa yhteiskunnassa	9
2.3 Arvot diakonian ja lähimmäisenrakkauden toteuttamisen taustalla	10
2.4 Diakoniakasvatus rippikoulussa	11
3 AIKUISRIPPIKOULU	14
3.1 Aikuinen oppijana.....	14
3.2 Sotilasrippikoulu.....	18
3.3 Aikuisrippikoulu.fi-sivusto.....	18
4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ	21
4.1 Tavoite	21
4.2 Työelämäyhteistyö.....	22
5 DIAKONIAKASVATUSMATERIAALIN VALMISTAMINEN.....	24
5.1 Prosessin toteuttamissuunnitelma.....	24
5.2 Materiaalin tekeminen	25
5.3 Videohaastattelun toteuttaminen	27
6 DIAKONIAKASVATUSOPPITUNNIT	28
6.1 Sotilasrippikoulu Jääkäriprikaati	28
6.2 Sotilasrippikoulu Kainuun prikaati.....	29
6.3 Oppituntien sisältö	29
7 ARVIOINTI	31
7.1 Omat havainnot.....	31
7.2 Työelämäyhteistyökumppaneiden ja varusmiesten palaute.....	32
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	37
9 POHDINTA	40
LÄHTEET	44
LIITTEET	48
LIITE 1: Diakoniakasvatusmateriaali.....	48
LIITE 2: Palautelomake.....	54
LIITE 3: Saatekirje	55
LIITE 4: DVD: Kuopion hiippakunnan piispa Jari Jolkkosen haastattelu 4.7.2013	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme idea ja aihe syntyi, kun pohdimme yhteiskuntamme nykytilaa, ihmisten yksilöllisyyttä korostavaa elämäntapaa ja toisaalta yhteisöllisyyden kaipuuta. Yhteiskunnassamme arvot ovat koventuneet ja itsekkyyks, kilpailu, pärjäämisen pakko ja menestymisen tavoittelemisen ovat lisääntyneet. Polarisatio hyvin pärjäävien ja syrjäytyneiden ihmisten välillä kasvaa. Lähimmäisen rakkauteen perustuvalla diakonialle on siis tarvetta ihan jokaisen ihmisen arkisessa elämässä. Miettiessämme miten voisimme lisätä tietämystä diakoniasta ja vahvistaa toisista välittämisen kulttuuria, nousi ajatuksiimme keskeisesti diakoniakasvatus. Diakoniakasvatuksen tavoitteena on oman paikan löytäminen, diakonian toteuttaminen sekä kristittynä eläminen ja lähimmäisyys (Huomo 2005, 25–26).

Aikuisrippikoulu valikoitui opinnäytetyön kohteeksi varsin luontevasti, sillä suurin aikuisrippikoulun ryhmämuotoisena käyvä joukko löytyy varusmiehille pidettävästä sotilasrippikoulusta ja meillä oli mahdollisuus tehdä tässä opinnäytetyössä yhteistyötä kahden puolustusvoimien joukko-osaston kanssa.

Etsiessämme aikuisrippikoulumateriaalia, totesimme että valmista materiaalia juuri aikuisrippikoulun käyttöön on rajallisesti saatavilla ja varsinkaan diakoniasta ei valmista materiaalia ole. Internetistä löysimme vasta avatun kirkkohallituksen hallinnoiman Aikuisrippikoulu.fi-sivuston, ja aloitimme keskustelun kirkkohallituksen rippikoulutyöstä vastaavan asiantuntijan Jarmo Kokkosen kanssa siitä, voisiko tässä opinnäytetyössä tekemämme diakoniakasvatusmateriaali tulla näkyviin ja käyttöön myös tällä sivustolla. Diakoniatyöntekijäksi valmistuminen antoi myös hyvän syyn perehtyä paremmin juuri diakoniakasvatukseen. Tulevana diakoniatyöntekijänä diakoniakasvatusmateriaalia olisi helppo käyttää esimerkiksi rippikouluvierailulla.

Koskaan aikaisemmin ei rippikoulun käymättömiä aikuisia ole ollut yhtä paljon, kuin mitä heitä on tänä päivänä. Nuoremmissa ikäluokissa on yhä enemmän heitä, joilla syystä tai toisesta rippikoulu on jäänyt käymättä 15-vuoden ikäisenä. Aikuisrippikoulun kehittäminen ja siihen satsaaminen on kirkossamme jäänyt nuorten rippikoulun kehittämisen jalkoihin. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c.)

Aikuisriippikouluun hakeudutaan todennäköisesti siksi, että esimerkiksi kirkollinen avioliittoon vihkiminen tai kummius on tullut omassa elämässä ajankohtaiseksi asiaksi. Tämän opinnäytetyön tekijöinä ajattelemme kuitenkin, että juuri aikuisena rippikouluun osallistuvalla henkilöllä on aina läsnä myös hengellinen motiivi, sillä käsityksemme mukaan ihmisten tarve hengellisyyteen ei ole vähentynyt.

Diakoniakasvatuksen tulisi olla luonnollinen ja keskeinen osa kirkon kasvatustehtävää, sillä diakoniakasvatuksen päämäärää, diakoniaseurakuntaa, voidaan pitää koko kirkon päämääränä. Diakoniakasvatuksen toteuttamisella on merkitystä niin kirkossa kuin yhteiskunnassa. Diakoniakasvatuksen kautta kirkko voi näyttää suuntaa siihen, mitä merkitystä on yhteisöllisyyden korostamisella tänä yksilökeskeisenä aikana. Seurakuntalaiset ovat kasvatettavina kohti diakonista elämäntapaa, joka välittyy myös heidän arjessaan kanssaihmisille. Pienikin askel kohti palvelevaa mielenlaatua on iso askel kohti diakoniaseurakuntaa, sekä samalla myös askel kohti parempaa yhteiskuntaa. (Obafemi 2002, 255–256.)

Tässä opinnäytetyössä tekemässämme Kuopion hiippakunnan piispa Jari Jolkkosen videohaastattelussa tulee selkeästi esiin näkökulma, joka on kirkkolakiin kirjattu: diakonia on jokaisen seurakuntalaisen tehtävä.

2 DIAKONIA

2.1 Diakonian käsite

Diakonia on lähimmäisen palvelua kristillisen lähimmäisenrakkauden ja ihmiskäsityksen kautta. Sen mukaan jokainen on yhtä arvokas Jumalan luomana, riippumatta hänen henkilökohtaisista taidoistaan, arkipäivän valinnoistaan tai yhteiskunnallisesta asemastaan. Diakonia tulee todeksi seurakuntaelämässä ja siellä, missä ihmiset välittävät toisistaan. "Kantakaa toistenne taakkoja, niin te toteutatte Kristuksen lain" (Gal. 6:2). Diakoniatyöntekijöiden antama apu on maksutonta, luottamuksellista ja avointa kaikille seurakunnan alueella asuville, kyselemättä kenenkään uskon syvyyttä, suuntausta tai kirkon jäsenyyttä (Helsingin seurakunnat i.a.)

Diakonia on palvelua, joka perustuu kristilliseen lähimmäisenrakkauteen. Kirkkolain mukaan jokaisessa seurakunnassa tulee olla diakoniatyöstä vastaava henkilö. Kristillinen diakonia pyrkii tavoittamaan sellaiset, joita muu apu ei tavoita. Aikaisemmin diakoniatyö tavoitti enimmäkseen seurakunnan vanhusväestöä. Sen painopiste on nykyisin yhä enemmän maahanmuuttajien, työttömien tai muuten elämässään vaikeuksissa olevien kohtaamisessa. (Antola 2006, 36.)

Diakonian teologisena lähtökohtana ovat Raamattuun perustuvat lähimmäisen palvelulle esitetyt perusteet. Kristillisen kirkon diakonia perustuu Jumalan olemukseen itsensä lahjoittavana rakkautena, Jumalan erityiseen käskyyn sekä ihmisen sydämessä että kirjoitetussa sanassa, Jeesuksen kirkolle antamaan tehtävään ja Jeesuksen omaan esimerkkiin sekä kirkon todistus- ja lähetystehtävään (Jolkkonen 2006, 128).

Diakonian perusta on lähimmäisenrakkaudessa, joka on kristillisyyden kulmakivi jokaisen kristityn kohdalla. Rakkauden kultainen sääntö (Luuk. 6:31), rakkauden kaksoiskäsky (Mark. 12:28–34) ja vertaus laupiaasta samarialaisesta (Luuk. 10:25–37) ohjaavat meitä elämässä ottamaan huomioon lähimmäisemme ja antamaan apua sitä tarvitseville. Diakoniantyön varhainen lähtökohta onkin juuri vertauksessa laupiaasta samarialaisesta. Diakonian tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 13.)

Kansainvälisessä harjoittelussa toinen tämän opinnäytetyön tekijä työskenteli diakonissa yhteisön kehittämishankkeessa Botswanassa. Siellä oli juuri julkaistu luterilaisten kirkkojen yhteinen artikkelikokoelma diakoniasta. Piispa Selwanen kirjoittama konkreettinen ajatus diakoniasta oli puhutteleva:

Diakonian seurakunnissamme, täytyy alkaa sinusta ja minusta. Kun käsitämme diakonian todellisen merkityksen ja se alkaa elää todellisuudessamme, silloin voimme auttaa ja olla palvelijoita toisillemme. (Selwane 2013, 7.)

2.2 Diakonia muuttuvassa yhteiskunnassa

Viimeisten vuosikymmenten aikana monet yhteiskunnalliset rakenteet sekä ihmisten elämä on muuttunut paljon. Ihmiset asuvat suurissa asutuskeskuksissa ja maaseutu autioituu. Monilla yksittäisillä ihmisillä ja perheillä sukulaiset asuvat kaukana. Yksin asuvia aikuisia on paljon, niin vanhoissa kuin nuorissakin henkilöissä. Yksinhuoltajaperheitä on myös jatkuvasti yhä enemmän. Toisaalta nykyään on kuitenkin olemassa aivan uudenlaista yhteisöllisyyttä. Internet ja sosiaalinen media antavat uusia mahdollisuuksia ihmisille itsensä toteuttamiseen, sekä ihmisten väliselle kanssakäymiselle ja yhteisöllisyydelle. Virtuaalitodellisuus auttaa persoonaltaan ujoja henkilöitä ilmaisemaan itseään ja luomaan suhteita toisiin ihmisiin. Pelkästään virtuaalimaailmassa itsensä toteuttaminen voi kuitenkin myös heikentää sosiaalisia taitoja jopa siinä määrin, että se voi lisätä toisista ihmisistä eristäytymistä. Suurin osa ihmisistä on varmasti tyytyväisiä elämäänsä ja sosiaalisiin suhteisiinsa. Silti paljon kuitenkin puhutaan yhteisöllisyyden puutteesta eli se kertoo, että ihmiset kaipaavat yhteyttä toisiinsa ja osa ihmisistä voi kokea yksinäisyyttä elämässään. (Saari 2010, 40–42.)

Diakoniatyö on osoittanut tarpeellisuutensa ja voimansa monessa yhteiskunnallisessa tilanteessa, kuten 1990-luvun laman aikana. Silloin diakoniatyö pystyi toimimaan joustavasti ja se pystyi reagoimaan nopeasti ihmisten muuttuneisiin elämäntilanteisiin. Näin diakoniatyö kykeni oikeasti auttamaan laman uhreja. Kun yhteiskunnan turvaverkot osoittautuivat aukollisiksi ja hyvinvointiyhteiskunnasta paljastui heikkouksia, seurakunnan diakoniatyöstä tuli turvan ja avun antaja. Laman seurauksena yhteiskuntamme auttamiseen liittyvässä toimintaympäristössä on tapahtunut selkeä muutos, kun erilaiset kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat vahvistuneet. Apua antavat nyt muutkin kuin kunta

ja kirkko. 1990-luvulta lähtien yhteiskunnassamme talouskasvu ei ole enää merkinnyt kaikille hyvinvointia. Talous näyttää kasvattavan enää vain hyväosaisten hyvää. Kirkon diakonialla ei ole ollut selvää viestiä tähän, niin kuin ei myöskään yhteiskuntasuunniteluun, joka ajaa ihmiset tiiviimpiin yhteiskuntarakenteisiin ja tyhjentää maaseudun. Kiipä kysymyksiä diakonialle ovat myös yhteiskunnan polttavat kysymykset ilmastonmuutoksesta ja kestävästä kehityksestä. (Malkavaara 2013.)

2.3 Arvot diakonian ja lähimmäisenrakkauden toteuttamisen taustalla

Arvot ohjaavat ihmisen käyttäytymistä ja toimintaa. Ihmiset pyrkivät mahdollisuuksien mukaan noudattamaan omaksumiaan arvoja. Ihmisen arvot muuttuvat jatkuvasti, vaikkakin muutos on yleensä hidasta. Tutkimusten mukaan suomalaisille tärkeimpiä arvoja ovat terveys, hyvät ihmissuhteet ja rauha. Arvot kuitenkin eriytyvät merkittävästi ihmisen iän, sukupuolen, ja sosiaalisen aseman mukaan. On kuitenkin havaittu, että viime vuosikymmenien kuluessa niin sanotut postmaterialistiset arvot, jotka korostavat muun muassa ympäristöä ja yhteisöllisyyttä ovat menettäneet kannatustaan ja nousussa ovat puolestaan olleet minäkeskeiset arvot, kuten terveys, ihmissuhteet, toimeentulo ja jonkin merkittävän asian aikaansaaminen. (Tampereen yliopisto i.a.a.)

Arvot eroavat toisistaan tärkeydeltään ja ne ovat ohjaavia periaatteita ihmisen elämässä. Sosiologi Teija Mikkola määrittelee arvot seuraavasti:

Arvot ovat toivottavia päämääriä tai käyttäytymistä koskevia käsityksiä tai uskomuksia. Arvojen on katsottu myös ylittävän konkreettiset tilanteet ja ohjaavan valintojamme ja arviointejamme. Lisäksi niiden on katsottu järjestäytyneen niiden suhteellisen tärkeyden mukaan. (Mikkola 2003, 33.)

Arvot ovat huomattavasti laajempia valintataipumuksia kuin asenteet. Asenne merkitsee taipumusta reagoida joko hyväksyvästi tai hylkäävästi johonkin asiaan, esineeseen tai henkilöön. Asenteilla ilmaisemme omaa suhtautumistamme johonkin asiaan, esimerkiksi hallituksen toimintaan, maahanmuuttajiin tai sukupuolten tasa-arvoon. Ihmisten asenteissa voidaan erottaa eri ulottuvuuksia, kuten sisältö, intensiteetti ja toimintavalmiudet. (Tampereen yliopisto i.a.a.)

Kristillisiin arvoihin pohjautuva toisten auttaminen ja epäitsekkäs toiminta pohjautuvat jumalakäsitykseen. Kirkon palvelu ja auttamistyö perustuu seuraaviin asioihin: Jumalan olemukseen itsensä lahjoittavana rakkautena, Jumalan erityiseen käskyyn, Jeesuksen kirkolle antamaan tehtävään, Jeesuksen omaan esimerkkiin, Jumalan valtakunnan merkkiin ja esimakuun, kirkon todistustehtävään sekä luonnolliseen moraalitajuun. Luterilaisen teologian mukaan moraalin lähtökohtana on Kultaisen säännön periaate: ”Niin kuin te tahdotte ihmisten tekevän teille, niin tehkää te heille”. Jokainen ihminen voi ymmärtää tämän luonnollisen järjensä avulla, riippumatta uskonnollisesta vakaumuksesta. Kuitenkin epäitsekkäisyys, altruismi, on valitettavasti hauras asia maailmassa eikä ollenkaan niin yleinen ja suosittu kuin toivoisimme. Niinpä sitä on syytä meidän koko ajan puolustaa. Jos kuka tahansa hyvää tarkoittava ihminen haluaa eläytyä kärsivän lähimmäisen osaan ja auttaa heikompiosaisia, niin hänen kanssaan kannattaa pyrkiä liittoutumaan, sillä näitä ihmisiä ei koskaan ole liikaa. (Jolkkonen 2013.)

Osallisuus on tämän päivän kysymys seurakunnassa; yhteiskunnassamme yhteisöllisyyden murentuminen siirtää vastuuta kunnan velvoitteiksi, kun yhteisöt eivät enää huolehdi samalla tavoin jäsenistään. Yhteisöllisyyden kokemus seurakunnassa voi olla kutsu seurakuntayhteyteen vapaaehtoisuuden kautta. Kokemus siitä, että on tarpeellinen jollekin, voi olla tärkeä tunneviesti siitä, että kuuluu seurakunnan yhteyteen ja on siihen kutsuttu henkilökohtaisesti. Osallisuuden kirkko 2015 -strategiassa kehoitetaan kirkon työntekijöitä rohkaisemaan vapaaehtoisia seurakuntalaisia tulemaan vahvemmin osallistumaan ja toimimaan omien seurakuntiemme jäseninä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.d.) Sitä kautta voi löytyä ”pieni diakoni” kenen tahansa seurakuntalaisen sisältä.

2.4 Diakoniakasvatus rippikoulussa

Rippikoulu on tärkeä osa kirkon jatkuvaa ja ihmisen koko eliniän kestävästä kasteopetuksesta. Rippikoulun tavoitteena on, että ihminen vahvistuu siinä uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, johon hänet on pyhässä kasteessa otettu, sekä elää rukouksessa ja seurakuntayhteydessä. Rippikoulun tärkeänä tavoitteena on myös se, että ihmisen kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen. (Elämä-Usko-Rukous, Rippikoulusuunnitelma 2001, 5.)

Rippikoulu on seurakunnan yhteinen tehtävä ja olisi toivottavaa, että siinä mukana voisivat olla kaikki työalat ja eri työntekijäryhmät tarkoituksenmukaisella tavalla. Olisi toivottavaa että myös diakonian viranhaltijat pystyisivät olemaan osana rippikoulutii-miä. (Elämä-Usko-Rukous, Rippikoulusuunnitelma 2001, 42.)

Diakoniakasvatuksen niin rippikoulussa kuin muussakin seurakunnan toiminnassa, ajat-
telemme olevan erityisesti diakoniseen elämänasenteeseen kasvamista ja kasvattamista. Diakoniakasvatus sisältää myös osallisuuden sisäistämistä niin, että ihmiset voisivat aidosti kokea olevansa osa ympäröivää yhteisöä, yhteiskuntaa, seurakuntaa ja kirkkoa. Diakoniakasvatuksella on siis selkeä tavoite, joka tähtää vastuun kantamiseen lähim-
mäisestä, osallisuuden kokemiseen ja aktiivisena yhteisön jäsenenä toimimiseen.

Pentti I Hissa ja Erkki Kansanaho (1974) määrittelevät diakoniakasvatuksen seuraavas-
ti:

Seurakuntalaisten ohjaus eli diakoniakasvatus. Tavoitteena on seurakunta-
laisten saaminen tietoisiksi diakoniavastuustaan, diakonian olemuksesta ja
toimintatavoista sekä heidän innostaminen toteuttamaan diakoniaa omassa
elämässään. (Hissa & Kansanaho 1974, 194.)

Toisen määritelmän diakoniakasvatuksesta löysimme Maria Obafemin (2002) tekemän
opinnäytetyön tutkimustuloksesta:

Diakoniakasvatus on kutsumista, ohjaamista, innostamista, tukemista ja
rohkaisua eli kasvamaan saattamista kristittyinä, seurakunnan jäsenenä ja
diakoniatoimijana. Diakoniakasvatuksen lähtökohtana on kirkko ja sen
kristillinen opetus sekä päämääränä jumalanpalvelusyhteydestä elävä ja
ammentava diakoniaseurakunta. (Obafemi 2002, 254.)

Rippikoulussa voidaan vaikuttaa ihmisten asenteisiin huomioimalla niihin liittyvät tie-
dolliset, tunteenomaiset ja toiminnalliset ulottuvuudet. Pyrittäessä muuttamaan asenteita
on sallittava ihmisille aina myös vapaa mielipiteiden ja tunteiden ilmaisu. Vuorovaikut-
teinen opetus, yhteinen keskustelu ja diakoniaan liittyvät erilaiset tehtävät antavat rippi-
koulussa hyvän mahdollisuuden vaikuttaa ihmisten asenteisiin. (Pruuki & Tirri 2004,
44–46.)

Diakoniakasvatusmateriaalia on kehitetty jonkin verran nimenomaan nuorten rippikou-
luopetuksen käyttöön. Maarit Anttila (2011) on kehittänyt opinnäytetyönään lautapelin
diakoniatyöstä rippikouluun. Lautapelin ideana on diakoniatyön tunnettuuden vahvis-

taminen, diakoniatyön kuvan selventäminen ja vastuun herättäminen lähimmäisestä. (Anttila, 2011.)

Maarit Hilden ja Päivi Moisio (2005) ovat tehneet opinnäytetyönään Ristinkantajat - diakoniaopetuspaketin rippikouluun. Se sisältää muun muassa teoriaa, raamattutyöskentelyitä sekä diakoniarastiradan. (Hilden & Moisio 2005.)

Uusin materiaalipaketti diakoniakasvatuksen toteuttamiseen esiteltiin Dino-lehdessä 1/2014. Jutta Hiltunen, Teemu Kentta ja Taru Piironen (2014) kertoivat artikkelissa opinnäytetyönään tekemästään diakoniakasvatusmateriaalista. Materiaali sopii seurakunnissa työskentelevien eri työntekijäryhmien käyttöön. Ensisijaisesti se on suunnattu kasvatuksen ja diakonian alalle. Materiaali sisältää toiminnallisia työskentelyitä, joissa asennekasvatus ja arvokasvatus korostuvat. Työskentelyt ovat suunnattu yli 10-vuotiaille, mutta materiaalia voi käyttää soveltaen myös muille kohderyhmille. (Hiltunen, Kentta & Piironen 2014.)

Diakoniakasvatuksesta rippikoulussa on tehty hiippakunnallinen tutkimus Marjo Hännisen ja Anni Wahlroosin (2010) toimesta. Mikkelin hiippakunnassa tehtiin kysely nuori- sekä diakoniatyöntekijöille vuonna 2006. Tutkimustulos osoitti, että diakoniakasvatusta pidetään merkittävänä osana rippikoulua, mutta sille ei anneta riittävästi aikaa rippikoulussa. (Hänninen & Wahlroos 2010.)

Se, kuinka paljon diakoniaa opetetaan ja käsitellään rippikoulussa, vaihtelee kuitenkin paljon seurakunnasta riippuen. Kokemuksemme mukaan diakoniaopetus rippikoulussa hoidetaan usein joko diakoniarastien avulla tai diakoniatyöntekijän vierailulla. Monissa seurakunnissa järjestetään myös kohtaamisia vanhusten kanssa palvelutaloissa kaupunkijaksotyöskentelyjen yhteydessä.

Erityisesti aikuisrippikouluun kehitettyjä opetusmateriaaleja diakoniasta emme löytäneet ollenkaan tehtyjen opinnäytetöiden joukosta. Aikuisrippikoulu.fi-sivustolla diakoniasta löytyi materiaalia varsin vähän, toki sivut ovat vielä kehittelyn alla.

3 AIKUISRIPPIKOULU

Rippikouluun voi tulla myös aikuisena. Aikuisrippikoulu on usein yksityisrippikoulu. Yksityisrippikoulussa luetaan kirjoja ja keskustellaan papin kanssa uskon tärkeimmistä asioista. Aikuisten ryhmämuotoiset rippikoulut Suomessa ovat lisääntyneet paluu- ja maahanmuuttajien myötä. Suuremmissa kaupungeissa aikuisten ryhmämuotoisia rippikouluja pidetään melko säännöllisesti. Ryhmämuotoisessa rippikoulussa on mahdollisuus pohtia asioita yhdessä toisten kanssa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a.)

Nuorten rippikoulun kokonaistuntimäärä on 80 tuntia sisältäen aloitusjakson, perusjakson ja päätösjakson. Aikuisrippikoulun tuntimäärä on sen sijaan vähintään 20 tuntia. (Elämä-Usko-Rukous, Rippikoulusuunnitelma 2001, 21, 42.)

Aikuisrippikoulun käy lähes 1000 henkilöä vuosittain. Aikuisrippikoululaiset ovat tyypillisesti 20–30-vuotiaita. Kävijöissä on maahanmuuttajia, mutta enemmistö on kuitenkin kantasuomalaisia. (Pottonen 2014, 8.)

Vasta aikuisena rippikoulun käymiseen on useita syitä ja ne ovat hyvin yksilöllisiä. Rippikoulua käyvien aikuisten taustalla voi olla evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuulumaton lapsuuden perhe tai muuten hyvin löyhä suhde kirkkoon. Lapsuuden perhe on voinut kuulua johonkin evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuulumattomaan uskonnolliseen yhdyskuntaan tai perhe on ollut ateistinen. Rippikoulun yhteydessä on luontevaa liittyä kirkkoon. Joskus erilaiset oppimisvaikeudet voivat olla myös syynä siihen, että rippikoulua ei ole käyty nuorena ja sen käyminen mahdollistuu vasta aikuisiällä.

3.1 Aikuinen oppijana

Aikuisen oppimisen erityispiirteitä ovat muun muassa elämäkokemus, elämäntilanne, vapaaehtoisuus, itseohjautuvuus, yhteisöllisyys ja reflektiokyky (Manninen 2011). Holopainen Marja käsittelee kehittämishankeraportissaan aikuisen oppijan motivaatiota (Ruohotie 1998, 37) toteamalla, että vapaaehtoisuuteen perustuvassa aikuisten opiskelussa ja oppimisessa henkilön sisäinen motivaatio ohjaa voimakkaasti oppimista. Aikui-

set hakeutuvat opiskelemaan niitä asioita, joista he ovat kiinnostuneita ja jotka auttavat henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamisessa. (Holopainen 2007, 7.)

Oppimista on tutkittu ja tulkittu monin eri tavoin ja oppimisen teoreettisia suuntauksia ja näkökulmia on useita. Keskeisimpinä oppimisteorioina tai oppimiskäsityksinä voidaan pitää behaviorismia ja konstruktivismia. Näiden oppimisteorioiden välinen painopisteasettelu on viimeisten vuosien aikana selvästi kallistunut konstruktivistisen lähestymistavan suuntaan. (Tampereen yliopisto i.a.b.)

Behaviorismin juuret ovat luonnontieteellisessä ajattelussa. Behaviorismi tarkastelee ihmisten oppimista käyttäytymisen muutoksen kautta. Behaviorismissa teoreettisena tavoitteena on ihmisten käyttäytymisen ennustaminen ja kontrollointi. Oppimisen perusperiaate on muotoiltu behaviorismissa ärsyke – reaktio -kytkennäksi, jota säädellään vahvistamisella. Oppimisessa korostuu tällöin oppijan ulkoinen säätely, eikä oppijan oma tietoisuutta, ajatuksia ja tunteita juurikaan oteta huomioon. Opetuksessa korostuu opettajan toiminta ja opetusmateriaalin merkitys tiedon tarjoajana. Oppijan merkitys jää passiiviseksi tiedon vastaanottajaksi ja oppijan oma aktiivinen oppimistoiminta jää huomiotta. Oppijoiden yksilöllisillä eroilla ei behaviorismissä oppimisteoriassa ole juurikaan merkitystä. Behaviorismin pohjautuva opetus on hyvin tavanomaista ja opettajan työn kannalta johdonmukaisena mallina se on levinnyt laajaan käyttöön ilman voimakkaampia kyseenalaistamisia. (Tampereen yliopisto i.a.b.)

Konstruktivistinen oppimisteoria pohjautuu kognitiiviseen psykologiaan ja se tarkastelee oppimisessa ihmisen sisäisiä prosesseja. Näitä ovat esimerkiksi ajattelu, muisti, havaitseminen, tiedon valikointi ja käsittely. Konstruktivismissä keskeisenä ajatuksena on ihminen itse tiedon käsittelijänä ja näin myös oppimisen yksilöllisyys korostuu. Konstruktivismissä näkemyksenä on, että ihminen ei ole uutta oppiessaan ”tabula rasa - tyhjä taulu”, vaan hänen aikaisemmat tiedot, taidot ja asenteet vaikuttavat uuden tiedon käsittelyyn ja tulkintaan. Yksilökeskeisestä lähestymistavasta huolimatta konstruktivismi korostaa myös oppimisen sosiaalista puolta. Oppimiseen vaikuttaa aina myös tilanne, paikka ja ympäristö, missä oppiminen tapahtuu. Konstruktivistisessa oppimisessa korostuu oppiminen opetuksen sijaan, oppija opettajan sijaan ja uuden tiedon henkilökohtainen omaksuminen aikaisempien kokemusten pohjalta. Oppijan tärkein motivaatio oppimistavoitteiden saavuttamisessa on halu oppia uutta. (Tampereen yliopisto i.a.b.)

Erityisesti aikuisten oppimisen tutkimuksessa on ollut esillä myös kokemuksellisen oppimisen näkemys, joka perustuu sekä konstruktivistiseen suuntaukseen että humanistiseen psykologiaan. Kokemuksellisessa oppimisessa ihminen nähdään ainutkertaisena yksilönä ja kehittymismahdollisuuksia täynnä olevana oppijana. Oppiminen on jatkuva prosessi, joka perustuu oppijan omiin kokemuksiin ja niiden analyysiin. Onnistunut oppimisprosessi tuottaa aina uutta tietoa ja uusia kokemuksia, joita jälleen käsitellään eli reflektoidaan. Kokemusten yksilöllisyydestä huolimatta oppimisessa on keskeistä myös yksilön ja ympäristön välinen yhteistyö, eikä sosiaalista ulottuvuutta oppimisessa unohdeta. Uuden oppiminen, eli oppijan käsitysten ja toiminnan muutokset, tapahtuvat yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Erityisesti aikuisopetuksessa on peruseriaatteisiin kuulunut perinteisesti myös oppijan omien kokemusten huomioon ottaminen yhtenä arvokkaana oppimisressurssina. (Tampereen yliopisto i.a.b.)

Mielekkääseen oppimiseen pyrkivä rippikoulupedagogiikka johtaa oppimiseen, joka on uuden tiedon rakentamista (konstruktiota) pelkän tiedon toistamisen sijaan, keskustelua ja vuorovaikutusta pelkän passiivisen vastaanottamisen sijaan sekä omien näkemysten muotoilua ja esittämistä. Rippikouluun osallistuva henkilö yhdistää aikaisempaa tietoaan uuteen tietoon pyrkien ymmärtämään ja sovittamaan myös keskenään ristiriidassa olevia asioita. Näin hän muodostaa opittavasta asiasta itselle merkityksellistä ja ymmärrettävää uutta tietoa. Mielekäs oppiminen rippikoulussa edellyttää, että oppija voi kokea tutkivansa asioita, jotka ovat hänelle itselle, hänen omassa elämäntilanteessaan todellisia. (Pruuki & Tirri 2004, 48–50.)

Aikuisia opettaessa on huomioitava, että heille on jo kertynyt elämäkokemusta ja erilaisia oppimiskokemuksia. Siksi aikuisilla oppijoilla on myös paljon annettavaa itse oppimistilanteessa. On todella tärkeää saada esiin aikuisen oppijan oma kokemus ja pystyä hyödyntämään sitä itse opetustilanteessa. Tällä tavoin opettavasta asiasta syntyy paljon moniulotteisempi, laajempi ja tarkempi kokonaiskuva, joka on myös lähempänä todellista elämää. Kun oppijoille annetaan mahdollisuus kommentoida opettavaa asiaa, osallistua aktiivisesti oppitunnin kulkuun ja tuoda esiin omia kokemuksiaan, myös heidän oppimisensa paranee ja nopeutuu. Oppijan osallistuminen opetustilanteeseen on tärkeää myös siitä syystä, että aikuisella voi usein olla jo aikaisemmin opittuja kaavoihin kangistuneita näkemyksiä, tiedollisia aukkoja ja jopa virheellisiä käsityksiä opettavasta aiheesta. Oppimisen kannalta on oleellisen tärkeää, että oppijat voivat tuo-

da esiin kokemuksiaan ja näkemyksiään niin, että he voivat itse huomata tiedoissaan olevat mahdolliset puutteet. (Rogers 2004, 46–48.)

Merja Ylönen (2011) on väitöskirjassaan tutkinut aikuisopiskelijoiden oppimiseen liittyviä kokemuksia ja näkemyksiä sekä kerännyt tietoa siitä, mikä edistää tai estää aikuisten oppimista. Tutkimuksen mukaan aikuisopiskelijoille on tärkeää, että heidän elämäkokemustaan ja aiemmin hankittua osaamistaan arvostetaan ja myös hyödynnetään koulutuksessa. Koulutuksessa aikuiset odottavat tasa-arvoista vuorovaikutusta kouluttajien ja opiskelutovereiden kanssa. Aikuiset kokevat oppivansa parhaiten konkreettisten esimerkkien, harjoitusten ja tekemisen kautta. Oppimisen kannalta tarkasteltuna aikuisten koulutukseen soveltuvat parhaiten tasa-arvoiset ja pedagogiselta toteutukseltaan dialogiset menetelmät. (Ylönen 2011, 6–7.)

Aikuisten kuvaama hyvä opetus on käytännönläheistä, oppijoiden kokemuksille ja kysymyksille tilaa antavaa sekä yhteisellä kielellä tapahtuvaa. Hyvä opetus koetaan olevan aikuisopiskelijoiden näkemyksiä kunnioittavaa ja kouluttajien toivotaan osoittavan aitoa kiinnostusta oppijoiden omia kokemuksia kohtaan. (Ylönen 2011, 190.)

Rippikoulussa aikuinen oppija tarjoaa monia mahdollisuuksia mielekkääseen kohtaamiseen ja kristillisen uskon perusasioiden käsittelyyn jo siksi, että aikuisella on elämäkokemusta, jonka kautta hän kykenee keskustelemaan asioista syvällisemmin. Jokaisen aikuisen kanssa tehdään yleensä oma opintosuunnitelma, jossa huomioidaan oppijan omat tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Rippikoulun käymiseen liittyen, ei ole aina kysymys kummiudesta tai avioliittoon sitoutumisesta, vaan yhä enemmän on heitä, jotka etsivät elämälleen uutta suuntaa ja ovat kiinnostuneita kristillisestä elämäntulkinnasta. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.a.)

Rantakylän seurakunnassa aikuisrippikoulua ohjannut pastori Petri Rask luonnehtii aikuisrippikoulun olemusta Savon Sanomien Ripille nelikymppisenä -artikkelissa toteamalla, että aikuisten rippikouluryhmässä on enemmän yhdessä pohtimista kuin opettamista (Pottonen 2014, 8).

3.2 Sotilasrippikoulu

Sotilaspapit ovat virkaan vihittyjä kirkon pappeja ja puolustusvoimien virkamiehiä. Heidän tehtävänä on vastata julistuksesta, sielunhoidosta ja opetuksesta, esimerkiksi rippikouluopetuksesta, joukko-osastoissa ja puolustusvoimissa yleensä. (Pääesikunta 2003.)

Suurin aikuisrippikoulun ryhmämuotoisena käyvä joukko löytyy varusmiehille pidettävästä sotilasrippikoulusta. Puolustusvoimien järjestämälle aikuisrippikoulujaksolle, ”int-
tiriparille”, saa osallistua jokainen varusmies, jolta rippikoulu on jostain syystä jäänyt käymättä. Rippikoululaiset saavat usein ennakkotehtäviä, joissa pohditaan mielipiteitä elämän eri kysymyksiin ja uskon asioihin liittyen. Rippikoulutunneilla käydään paljon vapaata keskustelua ja vaihdetaan mielipiteitä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a.)

Varusmiehille järjestettävä sotilasrippikoulu on luonteeltaan Kirkkojärjestyksen 3 luvun 3 pykälän mukainen ja puolustusvoimien kirkollisen työn ohjesäännön (2003) 45 kohdan perusteella järjestettävä aikuisrippikoulu. Sotilasrippikoulu on kestoaltaan vähintään 20 tuntia ja rippikoulussa noudatetaan soveltuvin osin Elämä-Usko-Rukous: Rippikoulu suunnitelma 2001:tä. Jokaisen rippikoululaisen on osattava Kymmenen käskyä, Apostolinen uskontunnustus, Isä meidän -rukous ja Herran siunaus. (Pääesikunta 2003.)

Kenttäpiispa valvoo sotilasrippikouluja puolustusvoimien hengellisen työn johtajana. Myös tuomiokapituleilla on mahdollisuus valvoa sotilasrippikouluja. Sotilasrippikoulusta laaditaan kertomus, joka on julkinen asiakirja. Kertomus sotilasrippikoulusta lähetetään tiedoksi siihen tuomiokapituliin ja siihen seurakuntaan, jonka alueella sotilasrippikoulu järjestetään. (Pääesikunta 2010.)

3.3 Aikuisrippikoulu.fi-sivusto

Käydessämme aikuisrippikoulumateriaalia läpi, löysimme kirkkohallituksen sivuilta työryhmätyöskentelystä kertovan uutisen ja olimme yhteydessä kirkkohallituksessa rippikoulutyöstä vastaavan asiantuntijan, Jarmo Kokkosen kanssa. Hän kertoi nettiin tul-

leesta aikuisrippikoulu-sivustosta, johon papit saavat tuoda materiaalia, jota ovat käyttäneet aikuisrippikouluissaan. Papit voivat luoda myös uutta materiaalia sivustolle. Kirkkohallituksessa toimii sivuston päivittäjinä kolme henkilöä, jotka käyvät kaiken materiaalin läpi ja tekevät päätökset millaista materiaalia hyväksytään sivustolle. Kirkkohallitus perusti työryhmän kehittämään aikuisten rippikoulua vuonna 2010. Työryhmä työskenteli yhteistyössä puolustusvoimien kanssa. Tavoitteena oli tuottaa vuoden 2011 aikana verkkomateriaalia pohjaksi koko kirkon aikuisrippikoululle, selvittää aikuisrippikoulun ja katekumenaatin suhdetta, tukea puolustusvoimien rippikoulutyötä sekä parantaa aikuisrippikoulun asemaa kirkossamme. Työryhmä julkaisi materiaalia aikuisrippikoulun käyttöön netissä keväällä 2013. (Kokkonen Jarmo, henkilökohtainen tiedonanto 18.3.2013.)

Aikuisrippikoulusivustossa on kaksi osaa: julkinen sivusto sekä sisään kirjautumista vaativa suljettu sivusto. Julkisella sivustolla on yleistä tietoa itse palvelusta sekä linkityksiä muihin palveluihin. Sisään kirjautumista vaativalla sivustolla on varsinainen rippikouluun liittyvä ”leipäteksti” eli sieltä löytyy tehtäväpankki sekä mahdollisuus sähköiseen yhteydenpitoon papin ja aikuisen oppijan välillä. Rippikoulu alkaa kuitenkin aikuisen oppijan ja papin tapaamisella, jolloin tutustutaan ja tehdään suunnitelma rippikoulun tavoitteista ja aikatauluista. Samalla kertaan luodaan tunnukset, joilla aikuinen oppija pääsee suljetulle sivustolle. Tällä kerralla myös valitaan tehtäväpankista tehtäviä, joita rippikoululainen palauttaa palvelimen kautta sähköisesti. Rippikoululainen tutustuu paikallisen seurakunnan toimintaan sekä osallistuu esimerkiksi messuihin. Verkkorippikoulu mahdollistaa yksilöllisen syventymisen teemoihin, joista rippikoululainen voi papin kanssa verkon kautta keskustella ja pohtia. Konfirmaatio toimitetaan omassa seurakunnassa sen jälkeen, kun tehtävät on sovitusti hoidettu. Aikuisrippikouluun sisältyy tämän sivuston kautta suorittaen kaksi rippikoululaisen ja papin tapaamista kasvokain. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b.)

Aikuisrippikoulu-sivuston kehittäminen on murtautunut kirkkohallituksessa perinteiset työalajat, Jarmo Kokkonen toteaa Kirkonkello-verkkajulkaisun haastattelussa. Rajat ylittävässä yhteistyössä ovat olleet mukana muun muassa Hengellinen Elämä verkossa -hanke, toiminnallisen osaston kasvatus- ja aikuistoiminta sekä tekniikan väki. Palvelu elää ja täydentyy sitä mukaa kun papit tuottavat sinne uutta materiaalia. Rippikoulutyöntekijöitä kutsutaan mukaan sen kehittämiseen. Kirkkohallitus toivoo, että työnteki-

jät rohkeasti hyödyntäisivät palvelua ja samalla viestisivät kehittämistoiveita ja -ideoita kokemusten pohjalta. Kyseessä on siis yhteisöllinen työkalu, johon papit voivat jatkuvasti luoda ja tuoda itse tehtäviä. (Karhu 2013.)

Ajatuksena on, että tämä nettipalvelu huomioisi myös erilaisen oppijan henkilökohtaiset tarpeet. Päivänselvää on, että ei-kristillisessä kulttuurissa kasvaneella maahanmuuttajalla ja suomalaisen koululaitoksen uskonnonopetukseen osallistuneella aikuisoppijalla tarpeet ovat hyvin erilaiset. Kun järjestelmään kirjautuu, löytää sieltä valtavasti linkkejä ja taustamateriaalia. Oppija voi seikkailla omaehtoisesti oppimisen poluilla ja paneutua johonkin itseään kiinnostavaan kysymykseen hyvinkin syvällisesti. Oppimispolku ei ole siis etukäteen määritelty kuten se on oppikirjaa luettaessa. (Karhu 2013.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ

4.1 Tavoite

Kantavana ajatuksena tämän opinnäytetyön tekemisessä meillä oli visio, että diakoniakasvatuksen avulla on mahdollista vaikuttaa aikuisten ihmisten arvoihin ja asenteisiin. Diakoniakasvatuksella voi saada ihmiset huomaamaan, että omalla asenteella ja toiminnalla voi todella merkittävästi vaikuttaa myös toisten ihmisten elämään. Tavoitteena meillä oli saada ihmiset edes vähän ajattelemaan sitä, kuinka oma toiminta tai asioihin puuttumatta jättäminen voi vaikuttaa lähimmäisiin.

Halusimme tällä opinnäytetyöllä ja tekemällämme diakoniakasvatusmateriaalilla lisätä ihmisten tietoisuutta diakonian harjoittamisen mahdollisuuksista jokapäiväisessä elämässä, sekä näin lisätä lähimmäisenrakkauteen perustuvaa auttamista ihmisten arjessa ja yhteiskunnassa laajemminkin. Alusta lähtien olimme toki realistisia sen asian suhteen, että ihmisten arvoihin ja asenteisiin vaikuttaminen on aina hyvin haasteellista ja vaatii yleensä pitkäjänteistä toimintaa. Halusimme kuitenkin omalta, joskin pieneltä, osaltamme olla vaikuttamassa siihen, että diakonia toteutuisi ihmisten elämässä yhä enemmän nyt ja tulevaisuudessa.

Tämä opinnäytetyö on kehittämispainotteinen opinnäytetyö. Opinnäytetyömme päätaavoitteena oli kehittää opetusmateriaalia diakoniakasvatuksesta aikuisrippikoulun käyttöön. Ajatuksemme oli, että kehitettyä diakoniakasvatusmateriaalia voisi jatkossa käyttää, tai osin hyödyntää, varusmiehille pidettävässä sotilasrippikoulussa sekä myös muussa aikuisten rippikoulutyössä, kuten aikuisille suunnatussa verkkorippikoulussa.

Kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä keskeistä on hahmottaa opinnäytetyön tavoitteet sekä se, miten opinnäytetyö ja valmis tuotos soveltuu ammatilliseen käyttöön. Kehittämispainotteinen opinnäytetyö tehdään yleensä tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa. Opinnäytetyössä tehty valmis tuotos voi olla toiminnallinen kokonaisuus, joka on siirrettävissä toiseen toimintaympäristöön. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 33–34.)

4.2 Työelämäyhteistyö

Käymämme keskustelut Kainuun prikaatin ja Jääkäriprikaatin sotilaspappien kanssa, koskien sotilasrippikoulussa käytettävää opetusmateriaalia, johtivat siihen huomioon, että opetusmateriaali diakonian osalta on varsin puutteellista. Samalla sotilaspapit ilmaisivat kiinnostuksensa kehitettävää diakoniakasvatusmateriaalia kohtaan. (Parviainen Jouni, henkilökohtainen tiedonanto 22.2.2013; Parviainen Penna, henkilökohtainen tiedonanto 22.2.2013 ja Alakärppä Risto, henkilökohtainen tiedonanto 12.4.2013.)

Opinnäytetyömme työelämäyhteistyökumppaniksi lupautui Kainuun prikaatin kirkollinen ala ja opinnäytetyömme työelämäohjaajaksi tuli kenttärovasti Jouni Parviainen. Teimme asianmukaisesti kirjallisen sopimuksen opinnäyteyhteistyöstä. Sovimme, että tekemämme diakoniakasvatusmateriaali tulee Kainuun prikaatin kirkollisen työn käyttöön. (Parviainen Jouni, henkilökohtainen tiedonanto 28.3.2013 ja 28.1.2014.)

Työelämäyhteistyökumppanilta ja työelämäohjaajalta saimme arvokasta apua ja tukea opinnäytetyömme työstämisen eri vaiheissa. Yhteiset palaverit ja keskustelut avasivat uusia näköaloja ja auttoivat meitä etenemään opinnäytetyön tekemisessä. Työelämäyhteistyökumppanin asenne opiskelijoita sekä opinnäytetyötä kohtaan oli koko prosessin ajan positiivista ja kannustavaa. Taloudellista tukea opinnäytetyön tekemiseen emme työelämäyhteistyökumppanilta saaneet.

Yhteistyö Kirkkohallituksen rippikoulutyöstä vastaavan asiantuntijan Jarmo Kokkosen kanssa käynnistyi kevään 2013 aikana, jolloin keskustelimme mahdollisuudesta tuottaa materiaalia Aikuisrippikoulu.fi-sivustolle. Tutustuimme sivustoon, jotka olivat vastikään avattu yksityisrippikoulua pitävillä papeille. Saimme käyttöoikeudet Jarmo Kokkoselta materiaalipankin sivustolle aikuisrippikoulu.kirkonsuuntaviivat.fi, jonne papit voivat tallentaa materiaalia muiden työntekijöiden käyttöön sekä keskustella tuottamastaan materiaalista (Kokkonen Jarmo, henkilökohtainen tiedonanto 18.3.2013).

Käyttäjä- ja toimijälähtöisessä kehittämisessä toiminnan kehittäminen tapahtuu siinä ympäristössä, missä itse toimintakin tapahtuu. Käyttäjiltä ja toimijoilta kerätään tietoa, jonka avulla kehittämistä voidaan ohjata paremmin vastaamaan toimijoiden tavoitteita ja intressejä. Samalla tietoa käytetään myös tuotteen kehittämiseksi paremmin vastaa-

maan käyttäjien tarpeita. Vaikka toimijat ja käyttäjät eivät itse tuota tai kehitä, niin heitä kuitenkin konsultoidaan ja kuullaan todellisuuden parhaimpina asiantuntijoina. (Rantanen & Toikko 2009, 95–96, 164.)

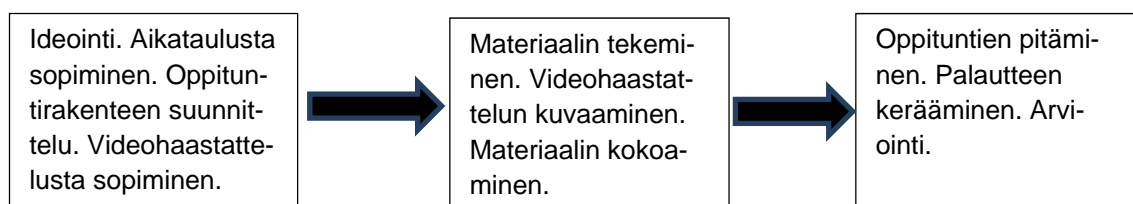
Opinnäytetyömme kohderyhmänä olivat alusta saakka sekä aikuisrippikoulua pitävät papit että aikuisrippikouluun osallistuvat henkilöt. Koska Kainuun prikaatin kirkollinen ala oli opinnäytetyön työelämäyhteistyökumppani, diakoniakasvatusmateriaali tulee ensisijaisesti Kainuun prikaatin sotilaspappien käyttöön varusmiehille pidettävässä sotilasrippikoulussa. Kainuun prikaatin sotilaspapit voivat halutessaan antaa diakoniakasvatusmateriaalin myös muiden puolustusvoimien joukko-osastojen kirkollisen työn käyttöön. Osa tekemästämme materiaalista tulee kevään 2014 aikana kirkkohallituksen ylläpitämän Aikuisrippikoulu.fi-sivuston käyttöön, ja sitä kautta kohderyhmänä ovat yksittäisesti rippikoulunsa käyvät aikuiset sekä heitä ohjaavat seurakuntien papit.

5 DIAKONIAKASVATUSMATERIAALIN VALMISTAMINEN

Suunnittelimme ja tuotimme itse opetuspaketin diakoniakasvatuksesta aikuisrippikoulun käyttöön. Diakoniakasvatusmateriaalin valmistaminen alkoi aikaisemmin tuotettuun materiaaliin tutustumisella. Rippikoulun oppituntien työstäminen ja niiden valmistaminen oli ennestään tuttua työtä meille molemmille ja jonkinlainen näkemys molemmilla oli diakoniaoppituntien sisällöstä ennestään. Olemme pitäneet oppitunteja diakoniatyöstä rippikouluissa 15-vuotiaille, mutta aikuisrippikoulusta meillä ei ollut ennestään kokemusta kummallakaan.

5.1 Prosessin toteuttamissuunnitelma

Prosessin suunnittelussa tärkeää meille oli se, että saamme diakoniakasvatusmateriaalin työstettyä tiiviin, mutta kokonaisvaltaisen paneutumisen myötä, suhteellisen nopeassa aikataulussa. Aikataulutusta helpotti se, että tiedossamme oli hyvissä ajoin sotilasrippikoulujen aikataulut, joissa oppituntikokonaisuudet pidettäisiin. Suunnitteluajataulumme oli tiukka, koska olimme molemmat lähdössä kansainväliseen vaihtoon kolmeksi kuukaudeksi syksyllä 2013. Kuviossa 1. olemme kuvanneet prosessin ja diakoniakasvatusmateriaalin toteuttamisen eri vaiheet, sekä oppituntien pitämisen ja palautteen keräämisen.

KUVIO 1. Prosessin toteuttaminen

5.2 Materiaalin tekeminen

Materiaalin työstäminen alkoi olemassa olevan rippikoulumateriaalin läpikäymisellä. Kävimme läpi kaikki materiaalit mitä nuorten rippikoulussa käytetään, aikuisrippikoulumateriaalin yksityisrippikoulua pitävälle sekä sotilasrippikoulussa käytetyn materiaalin.

Pohdimme oppituntikokonaisuuden rakennetta ja toteuttamistapaa monelta kantilta. Tutustuimme rippikoulun käsikirjoihin sekä aikuisoppimiseen liittyvään materiaaliin ja paneuduimme aikuisen oppijan vahvuuksiin. Otimme huomioon sen, että sotilasrippikoulun ylivoimaisesti eniten käytetty opetusmenetelmä on frontaaliopetus, jossa opettaja luennoi, kertoo aiheesta tai antaa ohjeita. Mari Liimatainen (2008) tutki osallistuvan havainnoinnin ja haastattelun avulla opetusta sotilasrippikoulussa ja hän päätyi johtopäätökseen, että kyseisen rippikoulun opettajat kokivat tärkeämmäksi saada suoritettua oman opetusvelvollisuutensa kuin tukea oppimisprosessia. Samaa linjaa edustavat Lassi Pruukin (2009) artikkeleissaan esittämät tulokset, jotka hän sai tarkastellessaan havainnointiaineistojen tuloksia, kuinka rippikouluissa opetetaan. (Pruuki 2010, 23.)

Rippikoulusuunnitelma 2001 ei pitäydy vain yhdessä oppimiskäsityksessä, vaan siinä hyödynnetään konstruktivistista ja kokemuksellista oppimista, mutta myös sosiaalisen oppimisen sekä kontekstuaalisen oppimisen teoriaa. Suunnitelmassa painottuu sekä ryhmän että yksilön oman aktiivisuuden vastuu. Aktiivisen työskentelyn tuloksena syntyy niin yksilöissä kuin ryhmässäkin tiedon, tunteiden, taidon ja toiminnan muutoksia. (Pruuki 2010, 56.)

Hyödynsimme tätä hankkimaamme monipuolista tietoa diakoniakasvatusmateriaalin sisältöä ja oppitunteja kehitettäessä. Käytimme oppituntikokonaisuudessa konstruktivistista oppimisteoriaa, jonka vahvuutena näimme aikuisen oppijan elämäkokemuksen liitettynä vuorovaikutukseen toisten ryhmän jäsenten kesken. Myös kokemuksellisen oppimisen näkemys haluttiin huomioida, koska tiesimme ryhmien olevan pienet. Halusimme, että kaikki oppitunneille osallistujat osallistuisivat tuntien toteuttamiseen oppilaan roolissa, olivatpa he sitten varusmiehiä tai pappeja.

Päädyimme siihen, että oppituntikokonaisuuteen tuli orientoiva vaihe ja tieto- ja toimintavaihe erillisinä tuntikokonaisuuksina. Sisällössä olisi leikkimielinen ennakkotehtävä, lyhyt tiedollinen osio, yksilö- ja paritehtäviä sekä video, jonka tekisimme itse diakonias-ta. Muistelimme opintojemme yhteydessä puhuttuja asioita, ja muistimme erään opetta-jan vihjeen haastatella arvokysymyksistä Kuopion hiippakunnan piispa Jari Jolkkosta. Tutustuimme piispa Jolkkosen kirjoituksiin ja laadimme saatekirjelmän kysymyksineen. Tutustuimme Yhteisvastuu-sivustoihin internetissä ja ajattelimme niiden edustavan suu-ren kansan tuntemaa diakoniaa. Uudenlaista diakonista vapaaehtoistyön kanavaa valit-simme edustamaan Suurella sydämellä -palvelun. Sivusto tavoittaa kirkkoon kuulumat-tomia yhtäläillä kuin kirkkoonkin kuuluvia vapaaehtoisuudesta kiinnostuneita ihmisiä. Ihmisiä, jotka haluavat auttaa toisia ihmisiä omalla pienellä tai suurella panoksellaan.

Kun diakoniakasvatusmateriaali oli kokonaisuutena hahmottunut ja materiaali oli val-mistettu, suunnittelimme ja teimme palautelomakkeen kysymykset. Saatuamme palau-tetta ja ohjausta opettajalta, muokkasimme palautelomakkeen lopulliseen muotoon. Pa-lautelomakkeeseen tuli yhteensä 7 kysymystä; 4 valintakysymystä ja 3 avointa kysy-mystä. Diakoniakasvatusmateriaalia muokattiin vielä jonkin verran, esimerkiksi teke-määmme videota piti työstää sen käytettävyyden lisäämiseksi. Suunnittelimme yhdessä elokuun sotilasrippikoulujen käytännön järjestelyjä, matkareittejä, teknisten laitteiden mukaanottoa ja muuta tarpeellista huomioitavaa. Kirjasimme oppimispäiväkirjaan omia tekemisiämme sekä huomioita yhteistyöstä.

Diakoniakasvatusmateriaalia tehdessä pohdimme myös opettajan oppaan laatimista. Olisiko se tarpeellinen oppituntien pitäjälle vai riittäisikö oppituntien rungon kirjaami-nen kokonaisuutena, jolloin se antaisi väljyyttä oppituntien pitäjälle. Totesimme, että sotilasrippikoulun pitäjät saavat valita tekemästämme materiaalista heitä itseään kiin-nostavat osiot ja käyttää niitä vapaassa järjestyksessä.

Tekemämme diakoniakasvatusmateriaalin ja oppituntikokonaisuuden rungon perusteella mietimme yhdessä tavoitteita kuhunkin osioon liittyen. Kuinka toivoisimme minkäkin oppituntiosion vievän materiaalia ja oppituntikokonaisuutta eteenpäin. Työskennelty-ämme tiiviisti, saimme työstettyä kaiken tarvittavan materiaalin oppituntikokonaisuu-teen liittyen sekä myös palautteen keräämiseen tarvittavan kyselylomakkeen.

5.3 Videohaastattelun toteuttaminen

Tutustuessamme opinnäytetyöhön liittyviin lähteisiin ja kirjoituksiin, totesimme että oman hiippakuntamme piispa Jari Jolkkonen on kirjoittanut sekä puhunut paljon ja koskettavasti diakonian ja yhteiskunnan polttavista kysymyksistä. Koimme myös, että hän on nuoremmallekin sukupolvelle puhutteleva henkilö omalla esimerkillään. Niinpä päätimme haastatella häntä liittyen diakoniakasvatusmateriaalin kokonaisuuteen. Aikataulumme oli haastava, koska materiaali jonka teimme, piti valmistua heinäkuun aikana. Lähetimme piispan sihteerille laatimamme saatekirjeen (liite 3), jossa esittelimme itsemme, työmme aiheen ja kysymyksiä, joihin toivoimme saavamme vastauksia haastattelussa. Piispan sihteeri vastasi seuraavana päivänä, että saisimme pyytämämme audienssin ja voisimme haastatella piispaa Kuopion tuomiokapitulissa seuraavana aamuna noin puolen tunnin ajan.

Tuomiokapitulin istuntosalissa teimme haastatteluvideon, jonka kesto on kuusi minuuttia. Kysymykset, jotka esitimme piispalle, olimme itse laatineet. Haastattelun alkuun piispa lisäsi yhden kysymyksen, kysymyksen numero 2. Kysymykset olivat:

1. Minkälaisessa arvomaailmassa Suomessa eletään tällä hetkellä?
2. Mitä on diakonia ja mihin diakonia perustuu?
3. Mitkä asiat koette diakonian haasteena tänä päivänä, mitkä ovat sellaisia päivän polttavia asioita?
4. Miten diakoniaa voi meistä jokainen elää todeksi omassa arkipäivässä ja jokapäiväisessä elämässä?

Työnjako haastattelun tekemisessä meni luontevasti siten, että toinen meistä opinnäytetyöntekijöistä esitti piispalle neljä kysymystä ja toinen nauhoitti haastattelun iPadilla kertaotoksena. Haastatteluvideon teko onnistui erittäin hyvin. Haastatteluvideo ladattiin Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen yksikön omalle YouTube-sivustolle. Video siirrettiin myös dvd-levylle. iPadilla kuvattu videomateriaali piti siirtää dvd-levylle myös Windows-versiona, jotta sitä olisi mahdollista katsoa myös tietokoneelta, jossa on Windows-käyttöjärjestelmä. Tämä osoittautui hyvin haasteelliseksi toimenpiteeksi ja tarvitsimme it-ammattilaisten apua videon siirtämiseen Windows-versioon.

6 DIAKONIAKASVATUSOPPITUNNIT

Pidimme suunnittelemamme diakoniakasvatusoppitunnit elokuussa 2013 Jääkäriprikaatin sotilasrippikoulussa ja Kainuun prikaatin sotilasrippikoulussa. Oppituntikonaisuus koostui kahdesta 45 minuutin mittaisesta oppitunnista, jotka oli nimetty seuraavasti: A) orientaatio- ja tietovaihe ja B) tieto- ja toimintavaihe. Ensimmäisellä oppitunnilla tavoitteena oli saada osallistujat kiinnostumaan ja innostumaan asiasta. Tavoitteenamme oli saada osallistujat miettimään omia asenteita ja toimintamalleja toisia ihmisiä, lähimmäisiä kohtaan. Toisen oppitunnin tavoitteena oli saada rippikoululaiset hahmottamaan diakonian merkityksen tavalliselle ihmiselle ja saada heidät miettimään sitä, kuinka diakoniaa voi jokainen harjoittaa omassa arjessaan ja elämässään. Koko oppituntikonaisuuden keskeinen idea ja tavoite oli saada aikaan yhteistä keskustelua diakoniasta ja sen toteuttamisesta jokapäiväisessä elämässä. Keskustelua ja osallistumista aktivoimme molemmilla oppitunneilla erilaisten tehtävien sekä tiedollisen opetuksen avulla. Oppitunneilla käytimme myös musiikkia, videota ja internet-sivuja havainnollistamaan asiaa sekä herättämään ajatuksia ja keskustelua. Oppituntien runko, diakoniakasvatusmateriaali ja video löytyvät liitteestä 1 ja 4.

6.1 Sotilasrippikoulu Jääkäriprikaati

Jääkäriprikaati järjesti varusmiehille sotilasrippikoulun 5. – 7.8.2013 yhteistyössä Lapin Ilmatorjuntarykmentin kanssa. Sotilasrippikoulu pidettiin Sodankylän seurakunnan Sattasvaaran leirikeskuksessa. Sotilasrippikouluun osallistui yhteensä neljä varusmiestä sekä sotilaspastori Jääkäriprikaatista ja sotilaspastori Lapin Ilmatorjuntarykmentistä. Sotilasrippikoulun opettajina toimivat molemmat sotilaspapit ja apuopettajana toimi yksi varusmiesdiakoni. Rippikoululaisia oli tässä sotilasrippikoulussa kolme varusmiestä. Rippikoululaisista kaksi oli evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä ja heidät myös konfirmoitiin rippikoulun päätyttyä.

6.2 Sotilasrippikoulu Kainuun prikaati

Kainuun prikaati järjesti varusmiehille sotilasrippikoulun 26. – 28.8.2013. Sotilasrippikoulu pidettiin Kajaanin seurakunnan Joutenlammen kurssikeskuksessa. Sotilasrippikouluun osallistui yhteensä kahdeksan varusmiestä sekä Kainuun prikaatin sotilaspastori ja kenttärovasti. Sotilasrippikoulun opettajina toimivat molemmat sotilaspapit ja apuopettajina toimi kaksi varusmiesdiakonia. Rippikoululaisia oli tässä sotilasrippikoulussa kuusi varusmiestä. Rippikoululaisista kolme ei ollut evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä. Rippikoulun päätyttyä yksi varusmies kastettiin ja neljä heistä konfirmoitiin.

6.3 Oppituntien sisältö

Diakoniakasvatusoppituntikonaisuuden aluksi kerroimme vähän itsestämme sekä tekemästämme opinnäytetyöstä. Ensimmäisen oppitunnin aluksi soitimme Pave Maijaisen sanoittaman ja esittämän kappaleen Pidä huolta. Tämän musiikin tarkoituksena oli virittää rippikouluun osallistujat käsiteltävään aiheeseen. Valitsimme harkitusti juuri tämän kappaleen, sen sisältämän sanoituksen ja sanoman sekä räväkän esitystyylin vuoksi. Musiikin jälkeen osallistujat tekivät humoristisen yksilötehtävän: Löytyykö sisältäsi pieni diakoni? Tämän tehtävän tarkoituksena oli herättää rippikoululaiset pohtimaan omia asenteitaan erilaisten arkipäivän tilanteiden kautta. Tehtävän vastauksia purettiin yhdessä keskustellen. Seuraavaksi kerroimme diakonian perusteista ja kävimme yhdessä läpi diakoniaan liittyvät keskeiset raamatun tekstit. Osallistimme rippikoululaisia tietoisesti, kun pyysimme heitä lukemaan Raamatun tekstit. Kerroimme diakonian tarkoituksesta ja käytännön diakoniatyöstä. Tämä osio sisälsi koko oppituntikonaisuudessa eniten suoranaista opetusta. Yhteistä keskustelua pidettiin kuitenkin yllä aktiivisesti, haastamalla osallistujat kommentoimaan sekä esittämään kysymyksiä esillä olevista asioista. Ensimmäisen oppitunnin päätyttyä pidimme noin 15 minuutin mittaisen tauon.

Toisen oppitunnin aloitimme katsomalla videohaastattelun piispa Jari Jolkkosesta. Haastattelun tarkoitus oli saada rippikouluun osallistujat tietoiseksi diakoniasta ja sen merkityksestä. Tavoitteena oli saada rippikouluun osallistujat pohtimaan yhteiskunnassamme vallitsevia arvoja, sekä diakonian toteutumista ja toteuttamisen keinoja omassa

elämässä. Videohaastattelun jälkeen kävimme ryhmässä keskustelua ajatuksista, joita video oli herättänyt. Sitten teimme pari-/ryhmätehtävän: Millaisilla erilaisilla tavoilla ja mittareilla ihmisiä laitetaan arvojärjestykseen? Tehtävän tarkoitus oli johdattaa rippikouluun osallistujat miettimään ihmisten erilaista arvottamista arkisten asioiden kautta. Oleellista tässä tehtävässä oli se, että osallistujat miettivät tilanteita, joissa arvottamista voi tapahtua tai tapahtuu. Tehtävä viritti muistelemaan omia kokemuksia, joita osallistujat toivat esille yhteisessä keskustelussa.

Seuraavaksi kävimme internetin avulla läpi Yhteisvastuu-kampanjaa ja -asioita sekä Suurella sydämellä -palvelua. Tämä osio sisälsi paljon tiedon jakamista rippikouluun osallistujille ja tarkoituksena oli saada osallistujat tietoisiksi erilaisista mahdollisuuksista toteuttaa diakoniaa erilaisten kampanjoiden, mutta myös vapaaehtoisuuden kautta. Oppitunnin lopuksi teimme yksilötehtävän, jossa piti miettiä kahta kysymystä: Mitä diakonista huomaan jo tehneeni? sekä Minkä palvelutehtävän toteutan ensi viikolla? Tehtävän tavoitteena oli saada osallistujat huomaamaan, että diakonian toteuttamisen ei tarvitse olla monimutkaista tai vaikeaa. Diakoniaa on voinut toteuttaa jopa huomaamattaan. Lisäksi tavoitteena oli saada osallistujat miettimään myös tulevia tekemisiään. Oppituntikonkaisuus päätettiin lukemalla Raamatun teksti:

Minun oli nälkä, ja te annoitte minulle ruokaa. Minun oli jano, ja te annoitte minulle juotavaa. Minä olin koditon, ja te otitte minut luoksenne. Minä olin alasti, ja te vaatetitte minut. Minä olin sairas, ja te kävitte minua katsomassa. Minä olin vankilassa, ja te tulitte minun luokseni. (Matt. 25: 35–36.)

7 ARVIOINTI

7.1 Omat havainnot

Pidimme ensimmäiset oppitunnit diakoniakasvatuksesta Jääkäriprikaatin ja Lapin Ilmatorjuntarykmentin yhdessä järjestämässä sotilasrippikoulussa Sodankylässä. Oppituntikokonaisuuden ensimmäisen oppitunnin alussa aiheeseen johdatteleminen ja tunnelman luominen onnistuivat erinomaisesti. Humoristisen ennakkotehtävän purkukeskustelu oli aika pitkä, koska keskustelua syntyi todella paljon. Halusimme kuitenkin antaa keskustelulle tilaa, sillä näin rippikouluun osallistujat pääsivät hyvin sisälle käsiteltävään aiheeseen. Kaikki suunnitellut asiat käytiin läpi oppitunnilla. Mieltä ilahduttava havainto oli se, miten innokkaasti rippikoululaiset osallistuivat Raamatun tekstien lukemiseen.

Oppituntikokonaisuuden toisen oppitunnin aluksi katsoimme piispa Jari Jolkkosen videohaastattelun. Haastattelussa piispa kiteytti sisällöllisesti diakonian merkityksen hyvin ymmärrettävällä tavalla. Haastattelussa esiin tulleet asiat ja kommentit herättivät paljon keskustelua. Koimme tämän ryhmässä käytävän keskustelun todella hyväksi ja syvälliseksi. Pari- ja ryhmätehtävien kautta syntyi syvällistä keskustelua arvoista. Pari-tehtävissä papit olivat rippikoululaisten pareina. Vaikutti siltä, että näiden tehtävien kautta osallistujat pääsivät helposti kiinni diakonian ytimeen ja kykenivät pohtimaan diakonian soveltamista omaan elämään. Oli mielenkiintoista huomata, miten avoimesti rippikouluun osallistujat kertoivat omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Koska yhteinen keskustelu vei aikaa, jäi viimeinen yksilötehtävä rippikoululaisille myöhemmin tehtäväksi. Oppituntikokonaisuuden loppupuolella kertomamme asiat vuosittaisesta Yhteisvastuu-keräyksestä sekä internetissä olevasta Suurella sydämellä -palvelusta tulivat tarpeeseen, sillä läheskään kaikille rippikouluun osallistujille ne eivät olleet ennestään tuttuja asioita. Koimme, että ensimmäisen oppituntikokonaisuus diakoniakasvatuksesta onnistui hyvin.

Sama oppituntikokonaisuus diakoniakasvatuksesta pidettiin Kainuun prikaatin sotilasrippikoulussa Kajaanissa reilun kahden viikon kuluttua Jääkäriprikaatin sotilasrippikoulun jälkeen. Oppituntikokonaisuuden runko oli sama kuin aikaisemmalla kerralla. Oppituntikokonaisuuden alussa soitettu vanha pop-kappale sekä humoristinen ennakkotehtävä

vä virittivät osallistujat käsiteltävään asiaan hyvin. Papit olivat rippikoululaisten kanssa yhdenvertaisina osallistujina pari- ja ryhmätehtävissä. Ryhmässä syntyi paljon avointa ja mielenkiintoista keskustelua diakoniasta. Rippikouluun osallistujat toivat esille omia arkipäivän kokemuksiaan esimerkiksi eriarvoisesta kohtelusta. Vaikutti siltä, että osallistujat pysähtyivät todella pohtimaan diakoniaa ja sen käytännön toteuttamista. Merkille pantavaa oli se, että myös ryhmän pari hiljaisinta henkilöä rohkaistui osallistumaan keskusteluun, ja juuri he halusivat lukea Raamatun tekstejä.

Piispa Jari Jolkkosen videohaastattelu ei herättänyt keskustelua tässä rippikouluryhmässä niin paljon, kuin se herätti Sodankylässä olleessa ryhmässä. Piispan videohaastattelun esittämisessä oli teknisiä ongelmia, mutta haastattelu saatiin kuitenkin katsottua. Tässäkin rippikouluryhmässä vaikutti siltä, että tieto Yhteisvastuu-keräyksestä sekä internetissä olevasta Suurella sydämellä -palvelusta tulivat tarpeeseen. Ryhmän vilkkaasta keskustelusta huolimatta oppituntikokonaisuuteen varattu aika riitti hyvin ja saimme käytyä läpi kaikki oppituntikokonaisuuteen suunnitellut asiat. Kokemus oli, että oppituntikokonaisuus diakoniakasvatuksesta onnistui hyvin.

7.2 Työelämäyhteistyökumppaneiden ja varusmiesten palaute

Oppituntien jälkeen kysyimme palautetta erillisellä kyselylomakkeella sotilasrippikouluun osallistuneilta varusmiehiltä ja sotilaspapeilta. Palautelomake on liitteenä 2.

Taulukossa 1 kuvataan kuinka varusmiehet ja papit kokivat oppituntikokonaisuuden. Pääsääntöisesti vastaajat kokivat oppitunnit selkeänä kokonaisuutena. Varsinkin papit kokivat työskentelyn monipuolisena, mutta myös varusmiehet kokivat sisällön pääsääntöisesti monipuolisena. Oppitunnin aihetta suurin osa vastaajista piti mielenkiintoisena, mutta noin kolmasosa piti kokonaisuutta vähemmän mielenkiintoisena.

TAULUKKO 1. Vastaajien näkemykset oppituntikokonaisuudesta

		1	2	3	4	5	
selkeä	<i>papit</i>	2	2				sekava
	varusmiehet	7	5				
monipuolinen	<i>papit</i>	2	2				yksipuolinen
	varusmiehet	4	4	4			
mielenkiintoinen	<i>papit</i>	1	2	1			tylsä
	varusmiehet	1	9	2			

Kysymykseen: Mikä oli oppituntikokonaisuudessa antoisinta/parasta, varusmiehiltä ja papeilta saimme avoimeen kysymykseen kuvailevampia vastauksia. Niissä huomioitiin, että opetusmenetelmät olivat monipuoliset ja toimivat, ja että niissä oli huomioitu eri aisteja sekä tunteita. Tunnin alussa soitetusta, herättelevästä Pave Maijasen Pidä huolta -biisistä pidettiin, koska se johdatteli hyvin aiheeseen. Raamatun lukeminen ja sanan läsnäolo koettiin positiivisesti. Tunnelma oppitunneilla oli avoin, rento ja turvallinen. Oppitunnilla oli positiivinen vire ja ilmapiiri, joka mahdollisti keskustelun avoimuuden ja syvällisyyden. Keskustelua syntyi paljon, koska oppijat osallistettiin alusta saakka mukaan. Vuorovaikutus toimi hyvin opettajien ja ryhmän välillä. Keskusteleva opetus-tapa tarjosi mahdollisuuden toteuttaa kokonaisuuden joustavasti. Käsitteiden monipuolisuus ja keskustelun jatkumot nähtiin tärkeänä osana kokonaisuutta. Piispan haastattelusta pidettiin.

Reipas ja vastaanottavainen työote välittyi meistä opettajista sekä iloisuus ja aito mielenkiinto, jonka nähtiin lisänneen luottamusta. Oppituntien pitäjät esiintyivät hyvin ja kaikki oli selkeää, myös ajankäyttö oli sopiva. Opetus oli asiantuntevaa ja ripaus huumoria ei huonontanut aihetta. Aihe koettiin mieluisana. Kokonaisuutena oppitunnit olivat onnistuneita. Oppitunnit oli hyvin valmisteltu ja osallistujille jäi vaikutelma, että oppitunnit olivat hyvin hallittu kokonaisuus. Opettamisessa näkyi vahva kokemus opettamisesta.

Sotilasrippikoulusta laaditaan kertomus, joka lähetetään siihen tuomiokapituliin ja siihen seurakuntaan, jonka alueella rippikoulu järjestetään (Pääesikunta 2010). Tekemässään asiakirjassa Kertomus Sotilasrippikoulusta 2/2013 Sodankylässä, sotilaspastorit

Risto Alakärppä ja Niko Ryyänen toteavat pitämästämme oppituntikonaisuudesta seuraavaa:

Oppituntikonaisuus (2 h) sai varusmiehiltä erittäin myönteisen vastaanoton. Oppituntikonaisuus oli pedagogisesti taitavasti rakennettu ja kuljetti oppijat teoreettisen pohdinnan lisäksi arvioimaan omia auttamiseen ja palveluun liittyviä henkilökohtaisia asenteita ja arjen valintoja. (Alakärppä & Ryyänen 2013, 1.)

Taulukossa 2 on koottuna yksilötehtävän tarpeellisuus oppituntikonaisuudessa. Tehtävää pidettiin tarpeellisena molempien ryhmien sisällä. Suurin osa koki yksilötehtävän helppona. Muutaman mielestä se oli hieman vaikea.

TAULUKKO 2. Vastaaajien kokemukset yksilötehtävästä

		1	2	3	4	5	
tarpeellinen	<i>papit</i>	3	1				tarpeeton
	varusmiehet	1	10		1		
helppo	<i>papit</i>	2	1	1			vaikea
	varusmiehet	4	7	1			

Oppituntikonaisuuden antoisimpien kokemusten joukossa oli mainittu, että yksilötehtävä aloitti kokonaisuuden hyvin. Sen jälkeen pari- ja ryhmätehtävä johdatti onnistuneeseen keskusteluun luontevasti. Alkutehtävän purkamisen sekä Raamatun tekstien lukemisen kautta osallistujat ”imaistiin” matkaan ikään kuin huomaamatta. Humoristinen tehtävä toimi hyvin. Aikuinen oppija löysi helposti kiinnostuksen aiheeseen case-tapausten kautta sekä myös oman elämäkokemuksen kautta. Oman arjen diakonian analyysi vaihtotehtävien avulla pohjusti hyvin aiheeseen. Lähimmäislähtöiset ja käytännön läheiset esimerkit koettiin hyväksi. Niiden avulla pääsi miettimään miten toimisi erilaisissa tilanteissa arjessa.

Taulukossa 3 on esitetty miten pari- ja ryhmätehtävien tarpeellisuus sekä vaikeus tai helppous koettiin. Niin papit kuin varusmiehetkin kokivat, että nämä tehtävät olivat tarpeellisia. Vain kaksi varusmiestä piti pari- ja ryhmätehtäviä jonkin verran tarpeettomina. Suurin osa vastaajista piti tehtäviä myös helppoina.

TAULUKKO 3. Vastaajien kokemukset pari- ja ryhmätehtävistä

		1	2	3	4	5	
tarpeellisia	<i>papit</i>	2	2				tarpeettomia
	varusmiehet	5	5	1	1		
helppoja	<i>papit</i>	1	2	1			vaikeita
	varusmiehet	3	6	3			

Avoimien kysymysten vastauksista kävi ilmi, että pari- ja ryhmätehtävät sekä erityisesti tehtävien purku yhteisesti keskustellen oli koettu hyväksi. Keskustelu arvoista ja asenteista erilaisten tehtävien ja esimerkkien avulla oli koettu erityisen hyväksi. Joku vastaajista kaipasi jopa vielä enemmän ryhmäkeskustelua ja ajatusten vaihtoa toisten kanssa. Toisaalta yksi vastaaja koki juuri ryhmätyön turhana ja olisi kaivannut enemmän itsenäistä pohdittavaa.

Taulukossa 4 on koottu yhteen, miten vastaajat kokivat oppituntikokonaisuuden lisänneen ymmärrystä diakonian toteutumisesta ja toteuttamisesta omassa elämässä. Sekä papit että varusmiehet kokivat oppituntikokonaisuuden lisänneen ymmärrystä joko paljon tai ainakin jonkin verran. Yksi varusmies koki, että oppituntikokonaisuus oli lisännyt ymmärrystä diakoniasta vain vähän.

TAULUKKO 4. Vastaajien näkemykset siitä, kuinka oppituntikokonaisuus lisäsi ymmärrystä diakonian toteutumisesta ja toteuttamisesta omassa elämässä

		1	2	3	4	5	
paljon	<i>papit</i>	2	1	1			vähän
	varusmiehet	5	4	2	1		

Oppituntikokonaisuus lisäsi ymmärrystä diakonian toteutumisesta ja toteuttamisesta omassa elämässä. Oppituntikokonaisuutta pidettiin pedagogisesti taitavasti rakennettuna. Osa vastaajista koki, että oppituntikokonaisuus vei osallistujat luontevasti sisään diakonian maailmaan. Hyväksi asiaksi koettiin se, että osallistujat saivat itse pohtia omia konkreettisia tekojaan sekä diakoniaan liittyviä perusteita ja arvoja. Ryhmän yhteinen, yhteiskunnallinen keskustelu liittyen piispa Jari Jolkkosen videohaastatteluun oli koettu hyväksi ja mielenkiintoiseksi. Erityisesti muiden ajatusten ja näkökulmien kuu-

leminen sekä asioiden pohtiminen yhdessä koettiin antoisaksi. Tiedollinen anti diakoniasta koettiin kiintoisaksi ja tietämyksen diakoniasta koettiin myös lisääntyneen. Hyvää oli se, että diakoniasta kerrottiin selvästi mitä se on. Osa vastaajista havahtui myös huomaamaan, että oli itsekin jo tehnyt diakoniaan liittyvää toimintaa. Huomattiin, että diakonisten tekojen ei tarvitse olla suuria, vaan arkipäiväiset teot voivat olla diakoniaa. Diakonia aiheena koettiin kiinnostavaksi ja ehdottomasti aikuisrippikoululle sopivaksi aiheeksi.

Kysymykseen: Mitä jäi oppituntikokonaisuudessa kaipaamaan, oli eräs vastaaja tuonut osuvasti esille mielenkiintoisen asian musiikin käytöstä. Koska oppituntikokonaisuuden alussa oli musiikkia, niin oppituntikokonaisuuden lopussa olisi voinut myös olla musiikkia, esimerkiksi diakoniaan liittyvä virsi yhteisesti laulettuna. Näin olisi toteutunut oppituntikokonaisuuden musiikillinen kaari. Tämä oli mielestämme arvokas huomio ja asia, jota emme itse olleet tulleet ajatelleeksi oppituntikokonaisuutta suunnitellessa. Avoimien kysymysten vastauksissa huomion arvoista on se, että vain yksi vastaaja oli kaivannut ammatillisen diakoniatyön käsittelyä ja esittelyä, konkretiaa diakoniatyöntekijän jokapäiväisestä työstä ja työtehtävistä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Diakoniakasvatusmateriaali tuotettiin Kainuun prikaatin kirkollisen alan käyttöön ja sitä tarjottiin myös kirkkohallituksen ylläpitämän Aikuisrippikoulu.fi-sivuston käyttöön. Vaikka materiaalia tuotettaessa ajateltiin ensisijaisesti varusmiehille pidettävää sotilasrippikoulua, voi materiaalia hyödyntää laajemminkin. Kuka tahansa aikuisrippikoulua käyvä henkilö tai ryhmä voi käyttää tekemämme videomateriaalia Aikuisrippikoulu.fi-sivustolta. Vaikka materiaalia tuotettaessa ajateltiin käyttäjiksi lähinnä sotilasrippikoulun opettajia, niin samanaikaisesti tavoiteltiin sitä, että myös pienempi ryhmä, esimerkiksi pappi, joka pitää yksityisrippikoulua aikuisille, voisi materiaalia hyödyntää. Lähtökohtaisesti materiaali tehtiin aikuiselle oppijalle. Yksilö- ja ryhmätehtävät toimivat parhaiten omien arvojen pohdinnassa ja haastavat oman pienen sisäisen diakonin etsimiseen.

Aikuisella oppijalla on kyky soveltaa omaa elämäkokemusta sekä aiemmin opittua tietoa käytettävään oppimateriaaliin nähden ja tämän halusimme huomioida oppituntien sisällössä. Siksi valitsimme asenteisiin ja arvoihin liittyviä kysymyksiä sekä ryhmässä työstettäviä ja pohdittavia tehtäviä. Halusimme huomioida konstruktivistisen ja kokemuksellisen oppimisteorian nimenomaan aikuisen oppijan näkökulman huomioiden materiaalia luodessamme. Aikuisella on kyky pohtia ja jakaa henkilökohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä ryhmässä tai kahdenkeskisessä työskentelyssä avoimesti, kunhan tilanne on riittävän turvallinen.

Koska suunnittelimme diakoniakasvatusmateriaalin ja pidimme diakoniakasvatuksen oppitunnit sotilasrippikoulussa, meidän täytyi kiinnittää erityisen paljon huomiota opetusmateriaalin käytettävyyteen juuri siinä kontekstissa. Opetusmateriaalin toivottiin muodostuvan sellaiseksi kokonaisuudeksi, joka soveltuu jatkossa kenen tahansa Kainuun prikaatin kirkollisen alan työntekijän pidettäväksi. Tekemämme tehtävät sinällään soveltuvat etukäteistehtäviksi sotilasrippikoulussa. Oppituntirunko sellaisenaan toimii pienryhmän kanssa, mutta aikuisrippikoulusivustolla internetissä materiaali on erilaisessa käytössä. Koska ryhmää ei netissä ole, ei varsinaista oppituntirunkoa silloin tarvita. Aikuisrippikoululainen valitsee oman opintopolkunsa rippikoulua pitävän papin kanssa. Piispa Jari Jolkkosen videohaastattelu toimii hyvin keskustelun herättäjänä aiheeseen ja

sen katsominen ja kuunteleminen sopii hyvin esimerkiksi ennakkotehtäväksi. Haastattelun pohjalta nousseita kysymyksiä on helppo käsitellä kahdenkeskisissä opetustuokioissa aikuisrippikoulussa.

Tekemäämme diakoniakasvatusmateriaalia voi käyttää sellaisenaan oppituntirungon mukaisesti, tai ottaa vain osia siitä käyttöön. Jo materiaalin suunnitteluvaiheessa tiedostimme sen, että sotilas- ja aikuisrippikoulun kokonaistuntimäärä on vain kaksikymmentä tuntia. Niinpä kukin rippikoulunopettaja voi poimia materiaalista sopivaksi katsomiin kokonaisuuksia ja soveltaa niitä omaan rippikoulun tuntikokonaisuuteen.

Diakoniakasvatusmateriaalin käytettävyyttä sotilasrippikoulussa tuli selväksi. Sotilaspapit antoivat materiaalista hyvää palautetta, mutta he toivat esiin myös kehittämissideoita, esimerkiksi diakoniavirsiä mukaan ottamalla saisi tuntikokonaisuuteen syntymään musiikillisen kaaren. Oppituntikokonaisuuden käytettävyyteen liittyy muutamia teknisiä haasteita. On otettava huomioon opetuspaikan tekniset valmiudet, kuten onko internetin käyttö mahdollista, jotta Yhteisvastuu- ja Suurella sydämellä -sivustoja voisi esitellä. Tekniset laitteet on myös huollettava ja tarkistettava, jotta piispan videohaastattelun saa näkymään ja kuulumaan videotykin kautta.

Sotilasrippikoulussa pitämiemme oppituntien jälkeen olimme uudelleen yhteydessä kirkkohallitukseen Jarmo Kokkoseen ja lähetimme hänelle tuottamamme materiaalin arvioitavaksi. Tallensimme Kuopion hiippakunnan piispa Jari Jolkkosen videohaastattelun Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen yksikön YouTube-sivustolle, jotta haastattelun voi sieltä linkittää turvallisesti Aikuisrippikoulu.fi-sivustolle.

Aikuisrippikoulu.fi-sivustolle liitetään piispa Jari Jolkkosen videohaastattelu kevään 2014 aikana (Kokkonen Jarmo, henkilökohtainen tiedonanto 10.3.2014). Kirkkohallituksen rippikoulutyöstä vastaava asiantuntija Jarmo Kokkonen kommentoi haastattelua seuraavasti:

Piispan haastattelu on ytimekäs ja selkeä kokonaisuus. Diakonian perusolemus käy hyvin ilmi. Keskustelussa kristillinen diakonia ja yhteiskunnallinen todellisuus käyvät vuoropuhelua. (Kokkonen Jarmo, sähköpostiviesti 29.3.2014.)

Tekemämme diakoniakasvatusmateriaali on kokonaisuudessaan hyvä lisä aikuisrippikoulussa käytettävään materiaaliin, sillä opetusmateriaalia diakoniasta juuri aikuisrippikoulun käyttöön ei aikaisemmin juurikaan ole ollut. Uskomme tämän tekemämme opinnäytetyön nostavan esille diakoniakasvatuksen tarpeellisuuden, sekä tarpeen kehittää lisää materiaalia diakoniasta aikuisrippikoulun käyttöön.

Aikuisrippikoulu.fi-sivuston kautta tekemämme videohaastattelu Kuopion hiippakunnan piispa Jari Jolkkosesta tavoittaa paljon ihmisiä. Tämä asia ilahduttaa meitä haastattelun ja tämän opinnäytetyön tekijöitä erityisen paljon. Videohaastattelussa tulee selkeästi esiin näkökulma, jonka myös me opinnäytetyön tekijät olemme tässä opinnäytetyössä erityisesti halunneet nostaa esille: diakonia on jokaisen seurakuntalaisen ja kristityn lähimmäisen tehtävä.

9 POHDINTA

Diakoniakasvatusmateriaalin tuottaminen oli motivoivaa ja innostavaa. Nautimme työparina työskentelystä ja siitä onnistumisen kokemuksesta, kun prosessin myötä materiaali valmistui idea-asteelta valmiiksi diakoniakasvatusmateriaaliksi. Tiimimme oli toimiva, ja toisen eri alan ammattilaisen kanssa oli opettavaista työskennellä. Hyvään parityöhön ja yhdessä työskentelyn prosessiin liittyi luonnollisena osana toisen osaamisen arvostaminen, toisen työskentelyyn luottaminen sekä vastuu omasta tehtävästä. Saimme kumpikin käyttää diakoniakasvatusmateriaalin valmistuksessa omia vahvuuksiamme, jotka nousivat työhistoriastamme. Pystyimme keskustelemaan välillämme olleista näkemyseroista ja löytämään yhteisen linjan asioihin. Erityisen tärkeää oli tuki, jonka toinen toisiltamme saimme opinnäytetyön tekemisen aikana prosessin eri vaiheissa. Yhteiseen tavoitteeseen suuntaaminen oli koko ajan päämääränämme.

Yhteistyö ja opinnäytetyön eteneminen onnistui hyvin, koska materiaalin työstämisellä ja oppituntien pitämisellä oli selkeä suunnitelma ja aikataulu. Tekemästämme aikataulusta kiinni pitämisessä onnistuimme, sillä olimme viikoittain, välillä jopa päivittäin, puhelin- ja nettiyhteyksissä toisiimme ja työstimme yhdessä materiaalia eteenpäin. Työskentelyssä apuna meillä oli uutta tekniikkaa; iPadit, jotka saimme opintojemme alussa. Säästimme puhelin- ja matkakuluissa paljon, kun pystyimme olemaan yhteyksissä Skype-palvelun avulla ja tekemään kotoa käsin työtä eteenpäin. Aikaa ja taloudellista panostusta meiltä vaati käynti sotilasrippikoulussa Sodankylässä.

Keskinäinen työnjakomme työelämän edustajien suuntaan sujui tasapuolisesti, sillä toinen opinnäytetyön tekijä oli yhteyksissä Kainuun prikaatin kirkolliseen alaan ja toinen hoiti yhteistyön kirkkohallitukseen. Säännölliset palaverit työelämäyhteistyökumppanin kanssa, sekä muu yhteydenpito työelämän suuntaan antoi meille opiskelijoille paljon hyviä oppimiskokemuksia ja arvokasta tietoa.

Tämän opinnäytetyön tekeminen oli aikaa vievää ja haasteena sen tekemisessä oli opintojen tiivis aikataulu. Opinnäytetyöprosessin päällekkäisyys muiden oppimistehtävien kanssa yhtä aikaa oli välillä raskasta. Molemmat suoritimme opintoja työn ohessa. Olimme myös molemmat opintoihin liittyvässä kansainvälisessä vaihdossa kolmen

kuukauden ajan syksyllä 2013. Kansainvälisen vaihdon aikana emme pystyneet tekemään opinnäytetyömme hyväksi juuri mitään, sillä internet-yhteydet eivät pelanneet kovinkaan hyvin vaihtokohteissamme ja opinnäytetyöhön liittyvän materiaalin vieminen ulkomaille ei ollut mahdollista eikä järkevää. Tiiviistä aikataulusta huolimatta pyrimme paneutumaan valitsemaamme aiheeseen mahdollisimman hyvin ja etsimme tietoa eri lähteistä aktiivisesti. Opinnäytetyön tekeminen eteni sykleittäin, välillä nopeaan tahtiin ja välillä hitaammin. Erilaisista haasteista huolimatta koemme onnistuneemme tämän opinnäytetyön tekemisessä omien tavoitteidemme mukaisesti.

Tässä opinnäytetyöprosessissa omaa ammatillista kasvua tapahtui molemmilla opinnäytetyön tekijöillä monipuolisesti. Teimme rohkeasti yhteistyötä työelämän edustajien kanssa ja tartuimme ennakkoluulottomasti meille avautuviin erilaisiin mahdollisuuksiin. Opimme paljon tästä yhteistyöstä työelämän kanssa, sekä omasta keskinäisestä työskentelystä työparina. Opinnäytetyöhön liittyvä tiedon keruu, sen analysointi ja kokoaminen valmiiksi kokonaisuudeksi oli myös hyvin opettavaista. Käsitys siitä, että aikuisena rippikoulua käyvä henkilö on aidosti kiinnostunut hengellisistä asioista ja kristittynä elämisestä vahvistui tämän opinnäytetyön tekemisen myötä.

Ammatillisesti koemme ymmärtävämmme diakoniakasvatuksesta ja sen merkityksestä nyt entistä enemmän. Diakoniakasvatukselle on todellista tarvetta ja diakoniakasvatukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Erilaisia mahdollisuuksia diakoniakasvatuksen toteuttamiseen tulee aktiivisesti käyttää. Tärkeää on myös etsiä uusia keinoja diakoniakasvatuksen toteuttamiseen ja toivottavaa olisi, että diakoniakasvatuksen tueksi kehitettäisiin materiaalia jatkossa entistä enemmän.

Diakoniakasvatusmateriaalin käyttöönotto tapahtui sotilasrippikoulussa Sodankylässä elokuun alussa ja pääsimme yhdessä toteuttamaan oppitunteja siellä. Oli mielenkiintoista päästä näkemään millaisissa olosuhteissa sotilasrippikoulua pidetään. Saimme myös tutustua työntekijäryhmään, johon ei välttämättä muuten pääse helposti kirkollisella puolella tutustumaan eli sotilaspappeihin, jotka työskentelevät valtion palkkaamina.

Sotilasrippikouluryhmät olivat alle kymmenen henkilön ryhmiä, joten palaute, jonka saimme kehittämästämme diakoniakasvatusmateriaalista tuli suhteellisen pieneltä joukolta. Varusmiehet saattoivat vastata palautekyselyyn joko rehellisesti tai epärehellises-

ti. Lähdimme itse kuitenkin siitä olettamuksesta liikkeelle, että henkilöt jotka olivat ha-
keutuneet sotilasrippikouluun, olivat aiheesta aidosti kiinnostuneita. Kerroimme rippi-
kouluun osallistuville varusmiehille opinnäytetyöstämme ja sen tarkoituksesta avoimesti
ja rehellisesti. Palautekyselyyn vastaaminen oli kaikille henkilöille vapaaehtoista ja
saamamme palautteet käsitelimme opinnäytetyössä nimettöminä.

Vaikka pidimme itse diakoniakasvatuksen oppitunnit sotilasrippikoulussa, emme kui-
tenkaan kokeneet tässä olevan juurikaan luotettavuuteen tai eettisyyteen liittyvää on-
gelmaa. Toinen opinnäytetyön tekijä oli sekä sotilaspapeille että varusmiehille ennes-
tään tuntematon. Toinen opinnäytetyön tekijä työskentelee Kainuun prikaatissa, mutta
myös hän oli varusmiehille ennestään tuntematon tai korkeintaan varusmiehet tunsivat
hänet vain nimeltä. Perustimme tämän oletuksen siihen, että varusmiehiä on Kainuun
prikaatissa noin 2500. Lisäksi sotilasrippikoulu pidettiin, kun varusmiespalvelusta oli
kulunut noin 1,5 kuukautta, joten oli hyvin epätodennäköistä, että rippikouluun osallis-
tuva varusmies olisi ollut ennestään tuttu opinnäytetyön tekijälle. Toinen opinnäytetyön
tekijä on tuttu sotilaspapeille, joilta kysyimme palautetta diakoniakasvatuksen oppitun-
neista. Pohdimme, että tämä asia saattoi vaikuttaa jonkin verran sotilaspappien anta-
maan palautteeseen, mutta luotimme sotilaspappien kykyyn olla objektiivisia ja amma-
tillisia antaessaan palautetta tekemästämme diakoniakasvatusmateriaalista.

Pohdimme diakoniakasvatusmateriaalia tehdessä ja oppitunteja valmistellessa sitä, pi-
täisikö tuntikokonaisuudet nauhoittaa videolla jälkianalyysia varten. Totesimme, että
videoinnista täytyisi kysyä varusmiehiltä lupa, ja lisäksi arvioimme, että kuvaaminen
veisi liikaa energiaa toiselta oppitunnin pitäjältä. Mielestämme nauhoittaminen olisi
myös vaikuttanut liikaa oppituntien kulkuun ja tunnelmaan niin meidän itsemme kuin
erityisesti rippikouluun osallistujien osalta. Totesimme, ettei videointia tarvitse tehdä,
koska keräsimme palautteen varusmiehiltä ja papeilta heti oppituntien päätyttyä.

Oppituntien jälkeen saamamme sekä suullinen palaute että kirjallinen palaute oli posi-
tiivista ja rakentavaa. Tekemämme diakoniakasvatusmateriaali osoittautui sekä omasta
mielestämme että palautteen perusteella käyttökelpoiseksi. Tekemästämme dia-
koniakasvatusmateriaalin käytöstä olisi mielenkiintoista tehdä kysely esimerkiksi vuo-
den kuluttua. Onko tieto materiaalin olemassa olosta tavoittanut sotilasrippikoulua pitä-

vää henkilöstöä laajemmin ja onko materiaali ollut käytettävää ja toimivaa Aikuisriippikoulu.fi-sivustolla?

Olemme sopineet, että valmis opinnäytetyö lähetetään myös kirkon nuorisotyöntekijöiden liittoon (KNT) sekä diakoniatyöntekijöiden liittoon (DTL) nähtäväksi ja tutustuttavaksi. Toivomme saavamme näiltä tahoilta palautetta tästä opinnäytetyöstä, mutta ennen kaikkea toivomme näkyvyyttä diakoniakasvatukselle ja diakonialle.

LÄHTEET

- Alakärppä, Risto 2013. Sotilaspastori, Jääkäriprikaati. Sodankylä. Puhelinkeskustelu 12.4.
- Alakärppä, Risto & Ryytänen, Niko 2013. Kertomus sotilasrippikoulusta 2/2013. Kertomus MJ23840. Esikunta. Jääkäriprikaati. Sodankylä.
- Antola, Markku 2006. Kristittyinä Suomessa. Rippikoulukirja maahanmuuttajalle ja ulkosuomalaiselle. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Anttila, Maarit 2011. Pidä huolta, Lautapeli diakoniatyöstä rippikouluun. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Pori. Hoitoalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Elämä – Usko – Rukous, Rippikoulusuunnitelma 2001. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 2001:10. Kirkkohallitus: Kirkon kasvatusasiainkeskus.
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. Diakoniatyö. Asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Helsingin seurakunnat. Malmin seurakunta – toiminta. Viitattu 5.5.2013.
http://www.helsinginseurakunnat.fi/seurakunnat/malmi/toiminta/aikuiset_0/diakonia.html.
- Hiltunen, Jutta; Kenttä, Teemu & Piironen, Taru 2014. Diakoniakasvatus – Työskenteilyä lähimmäisenrakkauden puolesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Pieksämäki. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Hiltunen, Jutta; Kenttä, Teemu & Piironen, Taru 2014. Materiaalia diakoniakasvatukseen. Dino 1., 8.
- Hildén, Maarit & Moisiola, Päivi 2005. Ristinkantajat, diakoniaopetuspaketti rippikouluun. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Pori. Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Hissa, Pentti I & Kansanaho, Erkki 1974. Palveleva kirkko. Diakonian oppikirja. 2. tarkistettu painos. Helsinki: Kirjaneliö.
- Holopainen, Marja 2007. Aikuinen oppijana – aikuisoppijan erityispiirteiden huomiointi aikuisopetuksessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Kehittämishankeraportti.

- Huumo, Jaana 2005. Diakoniakasvatuksella nuoria mukaan seurakunnan vapaaehtoistyöhön. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Lahti. Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Hänninen, Marjo & Wahlroos, Anni 2010. Rippikoulun punainen lanka, Diakoniakasvatus Mikkelin hiippakunnan seurakuntien rippikoulutyössä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Jolkkonen, Jari 2006. Onko köyhyys kohtalo vai valinta? Diakonian teologisia perusteita. Helsinki. Helsingin yliopisto. Diakonian tutkimus 3 (2).
- Jolkkonen, Jari 2013. Kristilliset arvot auttamistyön perustana. Esitelmä Kristilliset arvot ja toivo hoitotyössä - kansainvälisessä seminaarissa 30.1.2013. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Karhu, Emilia 2013. Aikuisrippikoulu.fi mahdollistaa räätälöidyn oppimispolun. Kirkkohallituksen rippikoulutyön ja seurakuntakasvatuksen työalasihteeri Jarmo Kokkosen haastattelu 11.3. Viitattu 30.3.2013.
<http://www.kirkonkello.fi/?p=487>.
- Kokkonen, Jarmo 2013. Rippikoulutyön ja seurakuntakasvatuksen työalasihteeri. Kirkkohallitus. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 18.3.
- Kokkonen, Jarmo 2014. Rippikoulutyön ja seurakuntakasvatuksen työalasihteeri. Kirkkohallitus. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 10.3.
- Kokkonen, Jarmo 2014. Rippikoulutyön ja seurakuntakasvatuksen työalasihteeri. Kirkkohallitus. Helsinki. Sähköpostiviesti 29.3. Vastaanottaja Pia Sahi Sousa. Tuloste tekijän hallussa.
- Liimatainen, Mari 2008. ”Yksi puhuu ja muut kuuntelee” – opetuksen suunnittelu, toteutus ja ihanteet sotilasrippikoulussa. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.
- Maijanen, Pave 1981. Pidä huolta. Viitattu 10.3.2014. <http://lyriikat.org/nayta/pave-maijanen-pida-huolta-77455/>.
- Malkavaara, Mikko 2013. Pitääkö kapitalismi yllä diakoniatyötä? Viitattu 5.5.2013.
<http://www.teologia.fi/artikkelit/uskonto-ilmiona/853-pitaaekoe-kapitalismi-yllae-diakoniatyotae>.
- Manninen, Jyri 2011. Aikuinen oppijana. Oppimisluento 22.3.2011. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.3.2014.

<http://moodle2.karelia.fi/file.php/732/AikuinenOppija/OppimisluentoPKA MK22032011.pdf>.

- Mikkola, Teija 2003. Muuttuvat arvot ja uusi keskiluokka, Tutkimus arvojen mittaamisesta ja monitasoisuudesta. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiologian laitos. Väitöskirja.
- Obafemi, Maria 2002. Diakoniakasvatus: diakoniseen palveluun saattamista. Teoksessa Mikko Lahtinen & Tuulikki Toikkanen (toim.) Anno Domini, Diakoniatieteen vuosikirja 2002. Lahden Diakoniasäätiö, Lahden diakonian instituutti, 248–257.
- Parviainen, Jouni 2013. Kenttärovasti, Kainuun prikaati. Kajaani. Henkilökohtainen tiedonanto 22.2. ja 28.3.
- Parviainen, Jouni 2014. Kenttärovasti, Kainuun prikaati. Kajaani. Henkilökohtainen tiedonanto 28.1.
- Parviainen, Penna 2013. Sotilaspastori, Kainuun prikaati. Kajaani. Henkilökohtainen tiedonanto 22.2.
- Pottonen, Heli 2014. Ripille nelikymppisenä. Savon Sanomat 23.2., 8.
- Pruuki, Lassi & Tirri, Kirsi 2004 Mielekäs oppiminen rippikoulussa. Teoksessa Heli Aaltonen, Lassi Pruuki & Pekka Saarainen (toim.) Rippikoulun käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 35–53.
- Pruuki, Lasse 2010. Rippikoulun pikkujättiläinen. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus.
- Pääesikunta, Kirkollinen ala 2010. Sotilasrippikoulu. Hallinnolliset normit. Hallinnon sisäisten määräysten kokoelma. Puolustusvoimia velvoittavat hallinnon sisäiset määräykset.
- Pääesikunta, Kirkollinen osasto 2003. Kirkollisen työn ohjesääntö.
- Raamattu. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Pieksämäki: Raamattutalo.
- Rantanen, Teemu & Toikko, Timo 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press. TUP.
- Rogers, Jenny 2004. Aikuisoppiminen. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Ruohotie, Pekka 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki: Edita.
- Saari, Juho 2010. Yksinäisten yhteiskunta. Helsinki: WSOYpro.
- Selwane, L. J. 2013. My, your & our calling: Articles on Lutheran Diakonia in Botswana. Gaborone: Ludibo.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a. Aikuisriippikoulu. Viitattu 5.5.2013.

<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/B66241D0982A1BACC2256FEA004109EE?OpenDocument&lang=FI>.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b. Aikuisriippikoulu.fi. Viitattu 20.4.2014.

<http://www.aikuisriippikoulu.fi/>.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c. Sakasti.fi. Aikuisriippikoulu – tulevaisuuden vahva työmuoto? Viitattu 5.5.2013.

http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2A962E_

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.d. Sakasti.fi. Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2015. Strategiaopas seurakunnille. Viitattu 9.6.2013.

[http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/35842D2F28A551DFC22575A800343F21/\\$FILE/strategiaopas.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/35842D2F28A551DFC22575A800343F21/$FILE/strategiaopas.pdf).

Tampereen yliopisto i.a.a. Sosiologian peruskurssi. Avoin yliopisto-opetus. Viitattu 5.5.2013. <http://www.uta.fi/avoinyliopisto/arkisto/sosiologia/index.html>.

Tampereen yliopisto i.a.b. Verkko-tutor. Oppaaksi ja tueksi oppimisen ja ohjaamisen poluilla ajasta ja paikasta riippumatta. Täydennyskoulutus ja kehittämisspalvelut. Viitattu 15.3.2014. <http://www15.uta.fi/arkisto/verkkotutor/>.

Terveyden ja hyvinvoinnin Laitos. Kaventaja verkkopalvelu. Viitattu 5.6.2013.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventajafi/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus

Ylönen, Merja 2011. Aikuiset opin poluilla, Oppimistukikeskuksen asiakkaiden opiskelukokemuksista ja kouluttautumishalukkuudelle merkityksellisistä tekijöistä. Itä-Suomen yliopisto, Filosofinen tiedekunta, Kasvatustiede. Väitöskirja.

LIITE 1: Diakoniakasvatusmateriaali

DIAKONIAKASVATUS – OPPITUNNIT AIKUISRIPPIKOULUSSA

A) ORIENTAATIO- JA TIETOVAIHE (noin 45 min)

1. Oppituntikokonaisuuden aloitus, Pidä huolta – biisi, Pave Maijanen
2. Ennakkotehtävä: Löytyykö sisältäsi pieni diakoni? → tehtävän purku ja keskustelua
3. 2 diaa: Diakonian perusteet ja diakonian tarkoitus → opetusta, rippikoululaiset lukevat Raamatun tekstit, keskustellaan tekstien sisällöstä

B) TIETO- JA TOIMINTAVAIHE (noin 45 min)

1. Piispa Jari Jolkkosen videohaastattelu diakoniasta, keskustelua
2. Pari/ryhmätehtävä: Millaisilla erilaisilla tavoilla ja mittareilla ihmisiä laitetaan järjestykseen? → tehtävän purku ja keskustelua aiheesta (arvot, ihmisyyys, itsekkyyys, jne.)
3. Yhteisvastuu-sivusto ja Suurella sydämellä -palvelu
4. Yksilötehtävä: Mitä diakonista huomaan jo tehneeni? sekä Minkä palvelutehtävän toteutan ensi viikolla? → tehtävän purku ja keskustelua
5. Raamatun teksti: MATT. 25: 35 -36, oppituntikokonaisuuden päätös

Ennakkotehtävä: Löytyykö sisältäsi pieni diakoni?

Seurustelukaverisi pyytää apua pyykinripustamisessa, vastaat:

- 1) En nyt jaksa, mutta ehkä huomenna voisin
- 2) Sopiihan se, on ihan mukavaa yhdessä tehdä askareita
- 3) Ripusta itse, koska minun pyykkejäni on niin vähän tällä kertaa

Kerrostalon rappukäytävässä tapaavat vanhan mummon jolla on painava kauppakassi. Mummo pyytää kantoapua. Mitä teet:

- 1) Otat kassin, mutiset että kaupassa kannattaa etukäteen miettiä mitä itse jaksaa kantaa kotiin asti
- 2) Nappaat kiinni kassin kahvoista ja kysyt mihin kerrokseen mennään
- 3) Kiirehdit mummon ohi ja selität mennessäsi että lempiohjelma alkaa juuri tällä minuutilla

Kadulla makaa päihtynyt nuori mies. Kävelet hänen kohdalleen:

- 1) Huolestut hiukan, mutta toteat että kyllä joku muu varmaan auttaa häntä
- 2) Pysähdyt, katsot kaverin kunnon ja tarvittaessa hälytät apua
- 3) Jatkat matkaa todeten, että ensi kerralla kannattaa miettiä minkä verran ottaa

Naapuriisi on muuttanut pakolaisperhe. Perheen äiti tulee ovellesi lainaamaan sokeria.

- 1) Annat sokeria, mutta toteat samalla että lähikauppa on kyllä ihan nurkan takana
- 2) Kutsut hänet peremmälle, annat sokeria ja kyselet mistä he ovat tulleet ja miten he ovat kotiutuneet
- 3) Raotat ovea ja toteat että nou andöständ

Lipaskerääjä tulee ovelle ja kertoo keräävänsä rahaa vammaisten hyväksi. Vastat:

- 1) Ettei sinulla ole käteistä, mutta periaatteessa kannatat asiaa
- 2) Kaivat taskustasi kaupasta jääneet kolikot ja ajattelet, että pienistä summista kertyy hyvät rahat
- 3) Toteat, että maksat veroja, jotta yhteiskunta huolehtii vammaisista

Vastaukset

Tarkista löytyykö sisältäsi pieni diakoni?

Eniten 1 vastauksia

Huomaat avun tarpeen ja sinulla on kyllä palveluhenkeä, mutta säilytät hiukan liian usein vastuun toisille. Ole rohkea ja tartu toimeen, niin huomaat että itsellesikin tulee auttamisesta hyvä mieli!

Eniten 2 vastauksia

Onneksi olkoon! Sinusta löytyy todellista palvelemisen henkeä. Olet ennakkoluuloton ja tartut rohkeasti toimeen, kun huomaat että jossakin tarvitaan apuasi. Jatka samaan malliin!

Eniten 3 vastauksia

Oletko tullut ajatelleeksi, että sinullekin voi joskus tapahtua jotain sellaista yllättävää, josta et selviäkään yksin ja tarvitset tuntematto mien apua? Kukaan meistä ei ole voinut valita syntyessään perhettä tai kotimaata. Elämä ja sen tuomat hyvät asiat olemme saaneet lahjana. Omastaan kannattaa vähän jakaa toisillekin, niin se voi jonakin päivänä kertaantua kenties kohdallesi takaisin. Hyvät asiat kannattaa panna kiertoon, vai mitä?

DIAKONIA

- Diakonia on kirkon ja jokaisen kristityn perustehtävä
- Jeesuksen esimerkki ja opetukset:
  - Rakkauden kultainen käsky Luuk.6:31
  - Rakkauden kaksoiskäsky Mark.12:28-34
  - Vertaus laupiaasta samarialaisesta Luuk.10:25-37

Diakoniatyö pyrkii tavoittamaan sellaiset, joita muu apu ei tavoita

- Kirkkolain mukaan seurakunnassa tulee olla diakonian viranhaltija
- Diakonia tarkoittaa kristillistä palvelua
  - 1) Liturginen palvelu; Jumalanpalvelus, hengellinen työ
  - 2) Karitatiivinen palvelu; Taloudellinen avustaminen, vammaistyö, päihde- ja kriminaalityö, vertaistukiryhmät, ruokapankki, mielenterveys- ja kriisityö
  - 3) Yhteiskunnallinen palvelu; Vaikuttamistyö "hiljaisten äänet kuuluviin"

Pari/ryhmätehtävä

Millaisilla erilaisilla tavoilla ja mittareilla ihmisiä laitetaan arvojärjestykseen?

– koulussa

– töissä

– harrastuksissa

– kaveriporukassa

Mitä hyvää tästä seuraa?

Mitä huonoa tästä seuraa?

Yksilötehtävä: Mitä diakonista huomaan jo tehneeni? Minkä palvelutehtävän toteutan ensi viikolla?

Mitä diakonista huomaan jo tehneeni?

Minkä palvelutehtävän toteutan ensi viikolla?

LIITE 2: Palautelomake

PALAUTELOMAKE

Ympyröi mielipidettäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto

1. Oppituntikokonaisuus oli

selkeä	1	2	3	4	5	sekava
monipuolinen	1	2	3	4	5	yksipuolinen
mielenkiintoinen	1	2	3	4	5	tylsä

2. Yksilötehtävä oli

tarpeellinen	1	2	3	4	5	tarpeeton
helppo	1	2	3	4	5	vaikea

3. Pari/ryhmätehtävät olivat

tarpeellisia	1	2	3	4	5	tarpeettomia
helppoja	1	2	3	4	5	vaikeita

4. Oppituntikokonaisuus lisäsi ymmärrystä diakonian toteutumisesta ja toteuttamisesta omassa elämässä

paljon	1	2	3	4	5	vähän
--------	---	---	---	---	---	-------

5. Mikä oli oppituntikokonaisuudessa antoisinta/parasta?

-----

6. Mikä oli oppituntikokonaisuudessa turhaa?

-----

7. Mitä jäit kaipaamaan? Terveisiä oppitunnin pitäjille...

KIITOS PALAUTTEESTA ☺

LIITE 3: Saatekirje Kuopion hiippakunnan tuomiokapituliin, piispan sihteeri Kaija Pyyköselle

SAATE

Olemme sosionomi (AMK) - diakoni muunto-opiskelijoita Pieksämäen yksiköstä Kuopion ryhmästä, joka aloitti opinnot tammikuussa 2013.

Teemme opintoihin liittyen opinnäytetyön aikuisrippikouluun. Tuotamme oppituntikonaisuuden diakoniasta aikuisrippikouluun. Oppitunti kokonaisuudessa haastamme aikuisia miettimään arvoja ja asenteita sekä diakonian harjoittamisen mahdollisuuksia jokapäiväisessä elämässä. Kehittämäämme materiaalia testaamme varusmiesrippikouluissa Sodankylässä ja Kajaanissa tulevan elokuun aikana. Materiaali jää puolustusvoimien kirkollisen alan käyttöön. Aikuisrippikoululle on avattu sivusto Kirkkohallituksen toimesta tänä keväänä ja olemme olleet yhteydessä Jarmo Kokkoseen, joka hallinnoi sivustoja. Kehittämäämme materiaalia on mahdollista julkaista kyseisillä sivuilla.

Haluaisimme tehdä lyhyen videohaastattelun(n.5min.), joka olisi oppituntikonaisuuden osana. Haastattelun teemana olisi pohdintaa yhteiskunnan nykytilasta, vallitsevista arvoista ja diakonian mahdollisuuksista ihmisten arjessa.

- 1) Minkälaisessa arvomaailmassa Suomessa eletään tällä hetkellä?
- 2) Mitkä asiat koet diakonian haasteena ”päivän polttavat”?
- 3) Miten diakoniaa voi elää todeksi jokapäiväisessä elämässä?

Kunnioittaen

Merja Komppa, sosiaaliterapeutti, Kainuun prikaati

Pia Sahi Sousa, nuorisotyönohjaaja, Alavan seurakunta

Kuopiossa 2.7.2013.